Diyalog

Aylık Siyasi ve Stratejik Araştırmalar Dergisi

Kürt-Türk Dostluk Derneği (KTFA) Tarafından Erbil'de Hazırlanıyor

Dernek Başkanı ve Genel Sorumlu: Felakeddin Kakeyi

İmtiyaz: Rêbîn Resul

Yazı İşleri Müdürü ve Başyazar: Şıwan Taveng

Türkiye İşlerî Sorumlusu: Nayle Aras

Avrupa Danışmanı: Murad Ciwan

Türkiye'deki Basım-Yayın Sorumlusu: Azad Zal

İdari Sorumlu: Sıtar Enwer

Çeviri: Fırat Kelehki

Foto: Herdi Hewrami

Grafik ve Dizayn: Lokman Reşidi

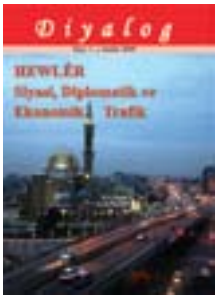

Adres:
Irak / Kurdistan Bölgesi – Erbil, Gulan Cad. Dream City, No: 779/U4
Tlf. *(Erbil): 009647504628041 – 009647702356000*
Tlf. *(İstanbul): 0095306914673 - 00905322415574*
Web Sitesi: *www.kurd-turk.org*
Elektronik Posta Adresleri: *diyalog@kurd-turk.org ve turkiyenasi@yahoo.com*

Kürt-Türk Dostluk Derneği

www.arsivalkurdi.org

Başlangıç Olarak: Genel Bir Barış Olmalı

Savaş Resmi Olarak Durdurulup Konuşulmaya Başlanmalı

Felekeddin Kakeyi *

Kürt ve Türk dostluğu gerekli mi? Şüphesiz çok gereklidir hem de inanılmayacak derecede.

Tüm milletlerin, ulusların, toplumların dostluğa; su ve hava kadar ihtiyaçları vardır.

İnsani birliktelik ve dostluk aynı ülkenin farklı halkları için, iki temel sebepten ötürü gereklidir.

Birincisi: Geçmişin karanlık tünellerini birlikte geçebilmek için, işbirliği ve dayanışma.

İkincisi: İnsana yaraşır mutlu, güzel bir yaşamın temel kapılarını birlikte aralamak; güven ve huzur içinde yaşamda ilerlemek.

Kürt ve Türk halkları bu iki temel amaçtan dolayı; birlikte, dostça barış içinde yaşamaya ihtiyaçları vardır.

İlk başta, birbirilerini kabul görmeliler.

Kürt halkı için, Türkleri ve diğer halkları kabul görmenin daha kolay olacağı açıktır. Çünkü Kürtler toplumsal, siyasal, ekonomik yaşamda en çok çileyi, şiddeti görmelerine rağmen isteyerek ya da istemeyerek, bin beş yüzyıldan fazladır, Türk, Fars, Arap, Orta Doğu ve Kafkasya'nın diğer halklarıyla yaşamayı kabul etmiştir. Fakat şunu da belirtmek gerekiyor ki bazı siyasal toplumsal Türk kurumları, bazı Araplar ve Farslar gibi halen Kürtleri kabul görmemektedirler. Ne kadar Kürtleri kendilerinin dışında tutmamak ve aynı ülkede yaşamak isteseler de kendilerine eşit, bir değer biçmezler.

İşte karşıtlık ve çelişki tam da buradadır.

Bu ülkelerin egemen ulusları Kürtleri yanlarında tutmak isterler ve (istemyorlar); fakat aynı düzeyde değil. Yani: "Bizimle kalın, fakat ikici üçüncü sınıf vatandaşlığa da razı olun".

İşte sorun buradadır...

Eğer sen birisinin dostluğunu istiyorsan, eşit ve aynı düzeyde kabul etmen gerekir. Yani, eğer halklarımızın dostluğundan iyi ilişki kurmalarından yanaysak; tüm yönleriyle her şeyde özgürlük, huzur ve ilerlemede fırsat eşitliğini istemeliyiz ve sağlamalıyız. Geçmişin ağır yükü her iki tarafı da zorlamaktadır.

Her iki taraf kendisine göre az ya da çok çeşitli sorun, bela ve trajedilerle karşılaşmıştır. Türkiye halkı tarihte düşmanlarının saldırı, yönelim ve büyük savaşlarla karşı karşıya kalmıştır. Kürtler Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda, Türklerin tüm savaş ve sorunlarında ortak olmuştur. Kürtler isteyerek ya da mecburi, her zaman Osmanlı Devleti'nin üst düzey askeri, devlet işleri yönetimi, hukuk ve eğitimin önemli bir bölümünü oluşturmuştur. Şimdilerde de nerede bir Türk göçmenini görürseniz kesinlikle yanında bir Kürt göçmenini de görürsünüz; zamanında Türklerle birlikte gitmiş ve oraya yerleşmişler.

Kürtlerin ağır sorunları birkaç yönüyle daha ağır basmaktadır.

1. Hükmedilen ve ezilen olmaları, kendi işlerinin yönetimine hakim olmamaları.

2. Daha geniş bir açıdan bakılırsa Kürtler sadece Osmanlı Devleti'nin yönetimi sınırlarında yer almıyordu; Kürtlerin neredeyse yarısı beş yüzyıla yakın İran-Safevilerin buyruğunda kaldı. Ki orada da çeşitli tarihsel sorun ve belalarla karşılaştılar.

Artık geçmişin ağır yükünden kurtulmak için çaba gösterip ve bu geçmişten kurtulacağımıza inanmalıyız. Birlikte eşit bir yaşam yaratmalıyız.

www.arsivakurdi.org

Geçmişin karanlık tünelinden kurtulmak ve geçmek için çabalamalıyız, ki her iki tarafta bundan çok çekmişler.
Geçmişin duraklarında takılı kalmamalıyız, kalırsak hiçbir taraf da kazanamaz.
Her iki tarafında kültürleri anlayış, hikmet ve felsefeyle dolu geçmiştir.
Fuzuli ve Nesimi aşkın hikmetini insanlık toplumuna ulaştırmıştır.
Feqê Teyran ve Melayê Cizîri kaynaklarını hikmet ve aşk deryasından almışlar. Melayê Cıziri aşkı doğadaki beşinci element olarak tanımlıyordu. Yani: Cihan beş elementen oluşuyor: Toprak, su, hava, ateş ve … aşk.
Aşk, çekim gücü olarak diğer tüm elementleri birleştiriyor. Fizik de Albert Einstein ile birlikte, doğanın dört elementar gücünü birleştiren o başat çekim gücünü bulmak için çabaladı, yani: Bütün fizik teorilerini düzenleyip ve birleştirdikten sonra, birleşik fizik teorisini oluşturmak.
Bütün Kürt ve Türk şair, alim ve arifleri; Fuzuli, Nesimi, Feqê Teyran, Melayê Cizîri ve Ehmedê Xani … aydınca aynı aşkla uğraşmış ve aynı aşkı belirtmişler; yine Hallacı Mansur, Suhreverdi, Baba Tahîrê Hemedanî, İbn-i Arabi, Rabhe Edeviye, Hafız, Sadi, Şirazi ve Mevlana Celaleddini Rumi ve diğer aydınlık dolu bilgelerden ta Mewlana Xalıdi Nexşebendi, Mehwi, Üstad Saidê Norsi ve diğer yol sahibi aşıklara kadar. Çünkü bu insancıl güzergâh, halkalar zinciri asla kesilmez.
Demek ki Kürt, Türk, Fars, Arap ve bölgenin diğer halkları manevi aydınlık dolu kültürlerinde olabildiğince zenginler..
O aşk ki yaşamın şefkat, sevgi derinliğinde fışkırıyordu. Mesnevi şiirlerinden anlaşıldığı gibi en güzel ve zengin hazine insanlık fikridir. Yoksa hiçbir şey ve hiç kimse bizi birbirimize yakınlaştıramaz, bu Mevlana Celaleddini Rumi'nin felsefesi ve hikmetidir hepimizin kapısına dayanan; çünkü her birimiz kendisini bu kültürün sahibi olarak görüyor . Bu kültür denizidir ki bilgi, hikmet ve yetenek kanalarında canlıları bir tutan ve birleştiren. İnsanlık hikmetinin yoğuranlığı belki de ta Sokrates dönemiyle varolup süregelmiştir.
Dil, milli kültür ve toplumsal geleneklerden farklı olarak Kürt ve Türk halklarının sahip oldukları manevi değerler aynı kökendendir ve öz itibarıyla aynıdır.
Bugün barışa doğru iyi bir yol oluşuyor.
Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), ile Tayip Erdoğan'ın Kürt soruna Demokratik Açılım projeleri barışçıl bir çözüm ve gelecek güzel bir yaşam için umut vericidir. Barış sürecinin, Türkiye'de Kürt ve Türk halkının ve diğer halkların barış severlerinin, demokratlarının desteğine ihtiyacı vardır.
Bu süreç yeni, güzel bir filiz gibidir bakıma ve sulanmaya ihtiyacı vardır:
1. Genel bir barışın oluşması artık savaşın duracağına dair güven vericidir, yani: Savaşın resmi olarak kaldırılması gerekiyor. Bunun içinse devlet insiyatifi gerekiyor (devlet diyorum sadece hükümet demiyorum); ki bu kanlı, çekişmeli savaş sürecini atlatılabilsin. Fakat şimdiye kadar da resmi savaş kararı hala yerinde duruyor ve bu yerinde durdukça yüreğimizi inciten olayları yaşamaya devam ediyoruz. Şüphesiz Türkiye devletinin resmi olarak savaşı, sorunun çözümünde, tamamıyla kaldırdığını ilan ettikten sonra; PKK ve diğer Kürt hareketleri de (tabi varsa) tüm savaş kurumlarını ve güçlerini tamamen devlete karşı kullanmaktan vazgeçmeliler.
2. Birbirini kabul görmek. Savaş döneminin bittiğine dair emin olduktan sonra işte o zaman huzurlu, özgürce, daha yüce duygu ve umutlarlardan bahsedilebilir ve daha açık, net tartışmalarla çözümü ilerletebiliriz.
Yani, ilk başlarda her yönüyle genel bir barışın oluşturulması ve kabul görmedir. Şüphesiz açılım sürecinde Abdullah Gül ve Tayip Erdoğan'nın cesur ve önemli adımları Kürt meselesinin sürecinin barışçıl çözümünde bugünün en önemli adımlarındandır. Bu dönemde resmi olarak savaşın her iki tarafı resmi olarak sonsuza kadar savaş seçeneğini ortadan kaldırmalıdır. Geçmişin acı mirası olan, bu savaş, ortadan kaldırılmalıdır.
Savaşın durdurulması sadece 25 yıllık (1984'den bugüne) sayfayı kapatmıyor aynı zamanda geçmişin yüzlerce yıllık kanlı, korkulu, acı verici sayfalarını da kapatır. Artık burada acı dolu o belalı labirentin sonu getirilmeli.
Kürtler de, dost Türk halkı ve diğer Türkiye halklarına fikirsel olarak açılabilir ve bunun olumsuz yanlarını bir tarafa bırakabilirler.
Kürt tarafı diğer tarafın duygularını incite-

Türkiye devletinin resmi olarak savaşı, sorunun çözümünde, tamamıyla kaldırdığını ilan ettikten sonra; PKK ve diğer Kürt hareketleri de tüm savaş kurumlarını ve güçlerini tamamen devlete karşı kullanmaktan vazgeçmeliler.

www.rizgari.org

bilecek ve yaralarını tazeleyebilecek açıklamalardan uzak durmalılar. Türk tarafı da bu anlamda Kürtleri dikkate almalılar.

Yaraların ve duygusal sorunların tazelenmesi hiçbir tarafa fayda getirmez. Bu dönem huzur ortamına doğru ilerlemenin, acıların, yıkıma uğramış duyguların onarılma dönemidir. Sükunet ve barış için vicdan ve yürek gerekli. Kürtler de haklı, meşru kendi kendini yönetme istemi (otonomi, federal sistem ya da her iki tarafın da çıkarına en uygun), anadiliyle eğitim ve öğretim, siyasi Kürt tutukluların kayıtsız ve istisnasız serbest bırakılması, Kürt bölgeleri için ekonomik, kültürel, toplumsal kalkındırma, demokrasinin genişletilmesi gibi istemlerinde kademe kademe ilerlemeli ki karşı tarafın hassasiyeti gözlenmiş olsun.

Kürt tarafı AKP'nin önündeki engellerden haberdar olmalılar ve barış sürecinin tarafları bu engellerin kaldırılması için çaba göstermeliler.

Kürt tarafı AKP'nin önündeki engellerden haberdar olmalılar ve barış sürecinin tarafları bu engellerin kaldırılması için çaba göstermeliler. Kürtler bir çok haklarını almış ya da alacak gibi göstermemeliler, ki böyle de değildir. Her iki tarafta birbirini sınamıştır; fakat şimdilerde bir denge oluşmuştur ve bu sorunu karşılıklı hoşgörü, barış ve anlayışa götürmeliyiz.

Kürt tarafı barış süreci olmadan da yapıcı olmalı, bu süreç tek taraflı olarak ilerleyemez; bu süreçte her iki tarafın işbirliğine, ortak ahenkli çalışmaya ve tüm barışseverlere ihtiyaç vardır. Kürdistan Bölgesel Yönetimi de can-ı gönülden bu sürecin destekleyicisidir.

Türkiye'de barış, Irakta ve bölgede bir çok soruna çözüm getirir. Orta Doğu, Kafkasya ve bütün Doğu halklarında barış, huzur ve güven ortamı oluşturur. Avrupa halkları bizden daha fazla birbirleriyle savaşmış, ölümler vermişler; fakat şimdelerde birlikte huzur, refah ve barış içinde yaşamayı öğrendiler.

Tayip Erdoğan diyor ki: Benim yhayatıma mal olsa da, Kürt meslesinin barışçıl çözümü devam ettireceğim.

Ben şuna çok güveniyorum: Bi aralar mecliste 1938-9'larda gerçekleşen Dersim Katliamı ve trajedisini savunan duruşa karşılık karşı duruş ve söylemin geliştirilmesini ve onu mahkum edilmesini çok değerli ve önemli buluyorum. Bazı aydınlar, devlet adamlarının ve siyasetçilerin hiçbir yönünü doğru ve iyi görmüyorlar. Böyle olmamalı, iyi olan her şeye iyi denilmelidir.

Bence bu anlamda endişelenmeye ve korkmaya gerek yok, iyi olan şeye iyi; kötü olana da kötü denilmelidir. Aydınların haklı haksız devlet yöneticilerine karşı durmasında hemfikir değilim. Eğer devlet yöneticilerden biri iyi bir söz dilendirdi ve iyi bir iş yaptıysa teşekkür etmeliyiz. Bundan dolayı diyorum ki Abdullah Gül ve Erdoğan (başlatıkları süreçte başarılı olazmazlarsa da) Kürt, Türk ve diğer halklar için umutverici geniş bir kapı açtılar. Başlatıkları süreç kesinlikle iyidir ve daha iyiye doğru yol alacaktır. Orta Doğunun bütün ülkeleri çok uluslu, dillerden, dinlerden, kültürlerden oluşur. Bu süreç yakın ve uzak gelecek için model olacak.

** Eski kültür bakanı ve Kürdistan Bölge Başkanı Mesud Barzani'nin basın damışmanı.*

www.barsiyakurdi.org

Türkiye İle İlişkilerimiz

Ferid Eseserd*

Türkiye'nin Kürdistan Bölgesi için özel bir önemi vardır. Bölgenin Osmanlı Türkiyesi ile olan ilişkileri de en az 4 yy öncesine dayanmaktadır. Tarihi açıdan bakarsak, eğer Britanya güçleri Birinci Dünya Savaşı döneminde Musul vilayetini Türkiye'den almamış olsaydı bölge, Anadolu'nun Güney Doğusu'ndaki diğer Kürt yerleşim bölgeleri gibi bugün Türkiye'nin bir parçası olacaktı.

1991 yılından sonra kendilerini soykırım tehditlerinden korumak için güvenli bir yer olarak görmeleri yada vurucu güçler ve Provart Konfort prosesinin daha iyi haraket edebilmesi gerekse uluslararası ambargonun farz edildiği dönemlerde gerekli gıda ve sağlık malzemelerinin bölgeye ulaşması bakımından Türkiye'nin Irak Kürtleri için önemi daha da arttı.

Kuşkusuz Türkiye ile normal ilişkilerin olması bölgenin çıkarınadır, ancak gözardı edilmemesi gereken başka bir gerçek ise Ankara, kendi Kürtleri ile var olan ilişkilerin düzeltilmesinde bir neticeye varamadığı sürece, bölgenin istendiği şekilde Türkiye ile normal ilişki kurması mümkün değildir. Sorun istek ve kendisini sıkıştırma meselesi değildir. Mesele ekonomik faktörlerin siyasi tavırlar üzerindeki etkisidir.

Irak Kürtleri, kendi Kürt vatandaşlarının eleştirdiği bir hükümete açıkça destek veremezler. Bu olgu bölgede sadece Kürtler arasında görülmüyor, aynı zamanda Araplar arasında da görülmektedir. Araplar da İsrail'in Filistinlilerin haklarına kavuşmasında engel olduğu müddetçe, Yahudileri Filistin topraklarına yerleştirerek Doğu Kudus'te ısrarlı olduğu sürece İsrail ile gerçek bir dostluk kurmalarının mümkün olmadığı görüşü hakimdir. Mısır ve Ürdün'ün İsrail'e karşı sergilemiş oldukları tavır ise, bir taraftan İsrail ile barışık diğer taraftan Arap-İsrail rekabetinden çıkamadıklarını göstermektedir. Burada pragmatik bir görüntü sözkonusu. Türkiye'ye karşı bölgenin tavrı da buna çok yakındır. Türkiye de Nikosya ve Atina ile ilişkilerinde dikkatli davranarak Kıbrıs Türkleri ile var olan tarihi, ulusal ve stratejik ilişkilerine negatif etki yapmamasına özen göstermektedir. Ancak üç örnekte de görüldüğü gibi, sorunlara makul çözümler üretilmediği sürece, istendiği düzeyde ilişkilerin geliştirilmesi mümkün değildir.

Bu arada bölgenin Ankara ve Türkiye Kürtleri ile dosluk ilişkilerini kurmayı başardığını söyleyebiliriz. Ancak bölge için sorun teşkil eden iki taraf ile ileşkileri aynı dengede tutturabilmek, tabiki buda kolay değildir. Aynı zamanda dengelerde yapılan bir hata büyük sorunları da beraberinde getirebilir.

Türkiye Kürtlerinin Irak Kürleri üzerindeki etkisi hiç bir şekilde inkar edilemez. Kültürel açıdan bakıldığında Türkiye Kürtlerinin Kurdistan Bölgesi'nin üç vilayetlerinden birisi üzerinde güçlü bir etkisi vardır.

Bölgedeki nasyonalist güçler hükümetin böyle bir adım atmasına yol vermiyor. Aynı zamanda kamuoyu ve muhalafet de böyle bir adım karşısında hükümetin ulusal hakları gözardı ederek yoldaşlarımızın haklarını tanımayan komşular karşısında diz çöktüğü izlenimini çıkarabilir. Hükümet böylesine hassas bir konuda kamuoyunu gözardı edemez. Ankara nasıl ki ilişkilerin düzeltilmesi konusunda kendi Kürtlerine kucak açmadıysa, bölge de sorunsuz ilişkilerin kurulması çabalarında Ankara'ya kucak açamaz.

Önemli olan husus sorunların ilişkileri tıkanma noktasına getirmeyişidir. Buda tarafların sorunların çözümü konusunda ve geleceğe yönelik iyi ilişkilerin kurulması için istekli davranmalarının bir göstergesidir.

** Süleymaniye'deki Kurdistan Stratejik Araştırmalar Merkezi Genel Sorumlusu.*

www.arsivakurdi.org

Türkiye ve Irak Kurdistanı Arasındaki İlişkilerin Derinleştirilmesi Tarihi Bir Zaruriyettir

Şiwan Taveng*

Türkiye'nin siyasi yaşamında 13 Kasım 2009 günü tarihi bir gündü, çünkü resmi olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nde Kürt sorunun çözümü tartışıldı; ayrıca 86 yıl boyunca Türkiye'de ard arda gelen iktidarların Kürtlerin varlığı ve Kürt sorununu görmezden gelmesini, inkar etmesini ve devletin resmi ideoloji politikasını boşa çıkarmış oldu.

13 Kasım günü, Türkiye'nin kendi hedeflerine ulaşmasında tarihi bir dönemeç olduğu gibi, aynı şekilde Kürtler için de tarihi bir dönemeç ve haklı davalarının çözümü için bir başlangıç oldu. Şu ana kadar Kürtçe yayın yapan bir tv kanalı ve Mardin Artuklu Üniversitesi'nde Kürdoloji Bölümü'nün açılmasından dışında Türkiye Devleti, somut adımlar atmamış olsa da, gelecekte ''Demokratik Açılım'' projesinin pratize edilmesi için devletin ciddi ve pratik adımlar atması bekleniyor.

Kuşkusuz 86 yıldır inkar edilen bir sorunun çözümü, tahmin edildiği kadar kolay değildir, tam aksine karmaşık ve oldukça güçtür, zamana da ihtiyaç vardır. Devlet yada Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) diyelim sorunu sadece Kürtler istiyor diye çözmüyor, çözüme ihtiyacı olduğundan sorunu çözmeye çalışıyor ve her şeyden önce çözülürse devletin çıkarınadır.

Gelinen aşamada ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel açıdan diğer sorunlarla karşılaştırıldığında Kürt sorunu içerde ve dışarda daha ağır basmaktadır. Kürt sorununa karşı 80 yıla aşkın süredir uygulanan yanlış politikalar Türkiye'nin yükünü ağırlaştırmıştır. Dünya ve bölgesel gelişmelerden uzaklaşma aşamasına gelmiş bulunuyor; bundan dolayı Kürt sorununun çözümü Türkiye'nin yükünü hafifletir ve aynı zamanda bölgede de etkin olmasını sağlayacaktır. Başka bir deyimle Kürt sorunun varlığı Türkiye'nin en zayıf noktasıdır; eğer bu sorun çözülürse içerde ve dışarda da Türkiye'nin en güçlü noktası olacaktır. Bunun için Türkiye'de Kürt sorunun çözümü önemli bir adım, kader belirleyici ve tarihi bir olay olarak değerlendiriliyor.

Türkiye, Orta Doğu ve Avrasya'da büyük bir ülkedir, ekonomik açıdan dünya genelinde 17. sırada, Avrupa'da ise 6. sırada yer alıyor. Ayrıca G 20 ülkeleri arasında da yer almaktadır. Bunun dışında, bugün dünyada bazı ülkelerin güvenliğinin sağlanmasında önemli ve aktif bir rol üstlenen NATO'nun da üyesidir. Aynı zamanda Avrupa Birliği'ne katılım için müzakerelere de devam ediyor.

Kürt sorununun çözümüyle Türkiye, demokratik ve insan hakları koşullarını yaratabilir; Bu şekilde Avrupa Birliği'ne üye olmasının yolu açılır, uygar ve demokratik ülkeler ailesinin bir ferdi olur. Yıllarca üyelik hayali ile yaşayan Türkiye'ye, siyasi, ekonomik ve diplomatik konularda büyük bir fayda sağlayacağı gibi, uluslararası gelişmelerde de denge sağlayabilir. Bunun dışında Türkiye eğer Kürt sorununu çözebilirse, yıllardır var olan savaştan dolayı yararlanamadığı Doğu ve Güney Doğu'daki yeraltı ve yeryüstü kaynaklarından yararlanıp ülkenin ekonomik gelişmesinde büyük adımlar atabilir. Türkiye'de Kürtlerle anlaşmaya varılması toplumsal barışı bera-

www.serxwebun.org

berinde getireceği gibi Türkiye, toplumsal konularda da ciddi gelişmeler gösterebilir. Üzerinde durmamız gereken ve Türkiye için de çok önemli ve kader belirleyici olan başka bir nokta ise, eğer Kürt sorununu çözebilirse Kürdistan Bölgesi ile de iyi ilişkiler geliştirebilir. İkili ilişkiler geliştirilirse Türkiye, topraklarından geçecek bölgenin doğal gaz ve petrolünden yüzde 10'luk bir kazanç sağlayacağı gibi Avrupa ülkelerine ulaşmasında köprü rolünü oynayabilir. Bilindiği gibi Türkiye, uzak bir yolu kullanarak doğal gaz ve diğer ihtiyaçlarını karşılayabiliyor; ancak gelecekte ihtiyaçlarını Kurdistan Bölgesdi'nden alarak karşılayabilir. Ayrıca Irak-Kurdistan Bölgesi yoluyla Arap, Orta Doğu ve genel olarak Körfez ülkelerine de ulaşabilir. Enerji sektöründeki ilerleme birden çok farklı özelliklere bağlıdır, ondan sonra Hewlêr üzerinden İstanbul ile Bağdat, Basra, Arap Körfezi arasında demir yollarıyla petrol ve gaz taşınması; ayrıca Kürdistan bölgesinde serbest ticari ve sanayi bir pazar bölgesinin oluşturulması ve İbrahim Halil (Habur) Kapısının genişletilmesi; yeni iki gümrük kapısının açılması; birisi İmranda diğeri Suriye sınırına yakın olmak üzere. Böylece Kurdistan; Kafkasya, Rusya, Karadeniz'in diğer bölgeleri ve Balkanlara açılacak. Aynı zamanda Akdeniz yoluyla Avrupa ile yatırım ve ekonomi alanındaki etkileşimi artıracaktır. Gelecek yıllarda Kurdistan Bölgesi ile Türkiye arasındaki ticari, ekonomiksel etkileşim 15 milyar dolara ulaşacaktır.

Bu da Türkiye için oldukça önemlidir. Kısaca şöyle diyebiliriz; Kurdistan Bölgesi, Türkiye için çok önemli ve stratejik bir konuma sahiptir. Kürdistan Bölgesi ve diğer komşu ülkelerle dostluk ilişkilerinin geliştirilmesi Türkiye'nin bölgedeki etkinliğini arttırır ve aynı zamanda bölgesel bir güç haline getirir. Özellikle, 2011 yılı sonunda Amerika'nın Irak'tan çekilmesi sözkonusudur ve bölgeyi güçlü bir İran'a bırakmak istemiyor, buna rekabet edebilecek güçlü bir Türkiye'yi görmek istiyor. Siyasi ve ekonomik açıdan Türkiye'nin güçlenmesi de ancak ve ancak Kürt sorununun çözümüyle gerçekleşebilir. Kanımca Amerika, eskilerden daha çok bu husus üzerinde duruyor ve Türkiye'yi destekleyerek pozitif yönde ilerlemesinde yardımcı oluyor.

Sözü edilen gelişmeler ve tarihi adımlarla Türkiye, Orta Doğu ve Avrupa ülkeleri arasında sadece köprü rolü oynamakla kalmayıp, önemli jeostratejik konumundan dolayı Kafkasya ülkelerine daha da yaklaşmış olur. Kendisine komşu ülkeler ile siyasi ve kültürel diyaloğunu derinleştirebilirse, siyasi ve ekonomik açıdan Kafkasya, Orta Asya ülkeleri, Türkmenistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Kazakistan gibi ülkeler üzerinde de oldukça etkili olacaktır, özellikle etnik olarak Türklerin çoğunlıkta yaşadıkları ülkelerde. Aynı şekilde Kara Deniz, Balkanlar, Kıbrıs ve Orta Ak Deniz'deki diğer bölgeler için de geçerlidir.

Ankara'nın komşularına karşı politikasının değişmez ve keskin görüşlü olduğunu söyleyebiliriz, çünkü Türkiye tarihsel düzeyde temas noktaları bulunan komşularıyla bağlantı kuramaması, yüzünü bir çok gerçek çıkara çevirmeswindendir. Bunu da savaş ve askeri darbelerin yaşattığı olumsuz durumları dengelemek amacıyla yapmaktadır. Elbette bu, Osmanlı İmparatorluğu'nun yeniden diriltilmesi ve sömürgecilik anlamına gelmez, ki bazı gözlemciler bu siyaseti ''Yeni Osmanizm'' olarak adlandırmaktadırlar. Bugünkü Türkiye, soğuk savaş ve askeri darbelerin hüküm sürdüğü dönemlerdeki Türkiye'den çok farklıdır. Bundan dolayı Türkiye'nin atmış olduğu adımlar gerek Amerika, Avrupa Birliği gerekse diğer tüm dost olan Batılı ülkeler tarafından sıcak karşılandı. NATO'da yer alması da önemli bir faktör ve şu anda Afganistan'da askeri bir gücü bulunmaktadır. Bundan dolayı Türkiye'nin komşularına ilişkin önüne koymuş olduğu yeni politikasının karalanıp karşı çıkılmasına değil, desteklenmesi gerekiyor.

Tabiki yapılan değişiklik ve açılımlardan sadece Türk halkı yada Türkiye devleti faydalanmayacak, aynı zamanda Kürt halkı da Kuzey Kurdistan ve Kurdistan Bölgesi'nde siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel açıdan faydalanır. Türkiye Kürtlerinin çıkar sağlayacağı alanlar; Kürtlerin ulusal sorunu çözülür, kendi kimliklerine kavuşurlar, ekonomik açıdan bölgeleri kalkındırılır ve ilerleme kaydedilir. Kültürel açıdan da rahatlıkla kendilerini ifade edebilirler. Kısacası Kuzeyli Kürtler bu gelişmelerden belli bir düzeye kadar kendi özgürlüklerini ve gasp edi-

yapılan değişiklik ve açılımlardan sadece Türk halkı yada Türkiye devleti faydalanmayacak, aynı zamanda Kürt halkı da güney dogu ve Kurdistan Bölgesi'nde siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel açıdan faydalanır

www.aisv.org

len haklarını elde etmiş olurlar. Kurdistan Bölgesi'ne gelince; Türkiye'de Kürt sorunun çözülmesi Kürdistan Bölgesi'ne güçlü bir manevi destek olmakla birlikte, diğer bir çok alanda da Türkiye ile ilişkilerde yarar sağlayacaktır. Bunlardan en önemlisi Kurdistan Bölgesi kapalı bir coğrafyada yer almaktadır; dışarıya özellikle Avrupa'ya ulaşması ve dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmesi için açık bir kapıya ihtiyacı vardır. Bu açıdan bakıldığında bölgenin batıya uzaması ve global dünyaya entegre olması için Türkiye en uygun ülkedir ve bu rolü üstlenebilir. Özellikle Avrupa ve Dünyaya petrol, doğal gaz ihracı ve ticari gibi ekonomik konularda Türkiye önemli bir konuma sahip ve yararlanılabilinir bir ülke.

Ayrıca, Kürt sorununun Türkiye'de çözülmesi, Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesi, Irak-Kurdistan Bölgesi'nin siyasi ve diplomatik konumunu güçlendirir. Bu şekilde Irak'ta Kürtlerin Anayasal haklarının yerine oturtulması ve sonuçlandırılmasındaki çabalarının başarılmasında da önemli bir rol görür. Bugünkü koşullar, daha istikrarlı bir ortamın yaratılmasına dönüştürülmeli. Kısacası Erbil ve Ankara'nın birbirine ihtiyacı vardır. Onları ortak bir zemin yan yana getirmektedir. O da her iki taraf arasında güven ve iyi komşuluk ilişkilerinin ortak çıkarlar üzerine kurulmasıdır. Bunlar gözönünde bulundurulduğunda bu tarihi aşamada Türkiye ve Kürdistan Bölgesi birbirinin güvenilir komşusu olabilirler.

Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve diplomatik hedeflerine ulaşmasında komşuları arasında Kürdistan Bölgesi, en iyi komşu bölgedir. Aynı şekilde Kürdistan Bölgesi'ninde kendi hedeflerine ulaşması için Türkiye en iyi ülkedir. Bundan dolayı; Eğer Türkiye, Kurdistan Bölgesi'nin Rusya, Kafkasya, Orta Asya, Kara Deniz, Balkanlar, Orta Deniz bölgesi ve Avrupa ülkelerine açılmasında açık bir kapıysa, Kurdistan Bölgesi'de Türkiye'nin Basra, Arap Körfezi ve genel olarak Orta Doğu ülkerine açılmasın için açık bir kapıdır.

Bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin dünkü iğne deliğinden baktığı gibi artık Kurdistan Bölgesi'ne aynı gözle bakmaması, eski tavrında ısrar etmeden savaş ve tehditvari yaklaşımından vazgeçmesi, güvenlik gö-

Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Erbil ziyareti, iki taraf arasındaki ilişkilerde yeni bir dönemeç olduğu gibi siyasi kör düğümlerin açılmasının da başlangıcı oldu

rüş açısını değiştirerek, terörizm çerçevesi dışında Irak-Kurdistan Bölgesi statüsü ile müamele etmelidir. Artık siyasi ve ekonomik bakış açısıyla bölgeye yaklaşmasının zamanı çoktan gelmiştir. Ayrıca Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Erbil ziyareti, iki taraf arasındaki ilişkilerde yeni bir dönemeç olduğu gibi siyasi kör düğümlerin açılmasının da başlangıcı oldu. Özellikle Türkiye'nin vermiş olduğu Erbil'de Büyük Eelçilik açma kararı, ilerde ikili ilişkileri daha üst dizeye çıkarması bekleniyor.

Diplomatik yollarla, silahlı yollardan

www.parsikurdi.org

daha çok yol kattedilebilir. Bu da istenilen bir yol, zaman kaybettirmek için değil, kaderbelirleyici bu aşamanın ihtiyaç olduğundan dolayı gereklidir. Bunun için Kurdistan Bölgesi ile Türkiye arasındaki ilşkilerin geliştirilip derinleştirilmesi tarihi bir zaruriyet haline gelmiştir ve iki tarafında bunu ciddiye alması gerekir. Burada dikkat çekmek istediğimiz nokta, özellikle her iki tarafta böyle bir ilişki zemininin gündemde olduğu bir dönemde ilişkilerin sadece siyasi, ekonomik ve diplomatik çerçevede kalmayıp toplumsal ve kültürel alanlarda da yayılıp geliştirilmesidir. Kürtler ve Türklerin beraber yaşadığı ve onları birbirine bağlayan bin yıllık tarihi geçmişleri var. Dini tarafından bakıldığında hem Kürtlerin hem de Türklerin büyük bir bölümü Müslüman ve İslam dini iki tarafın da manevi kültürel kaynağı. Bir çok gelenek ve görenek de kaynağını İslam Dininden almaktadır. Bir çok açıdan Kürt ve Türk kültürü birbirine yakındır; iki halk arasındaki ortak kültürel noktalar günümüzde kültürel etkileşim ve ilişkiler için baz alınmalıdır.

**Yazı işleri genel müdürü*

www.arsivakurdi.org

Kürtler Barış, Kardeşlik Ve Eşitlik İstiyor

Aso Kerim*

Türkiye'nin bölgede stratejik öneminin olduğu inkar edilemez ve Kürtlerin de herkesten daha çok bunun farkında olduğu söylenebilir. Adalet ve Kalkındırma Partisinin (AKP) iktidara gelişinden sonra Türkiye'nin bu önemi dahada görülür oldu. Aynı zaman da Dr. Ahmet Davutoğlu'nun Dışişleri Bakanı olmasıyla Irak ve Kurdistan Bölgesinin de içinde yer aldığı komşularıyla uygulamış olduğu sıfır problem (zero problem) politisı, Türkiye'nin rolünü daha da güçlendirdi.

Türkiye gibi egemen bir ülke ile başka bir ülke içinde yer alan KRG gibi Federal bir bölge arasındaki ilişkiler, diplomatik ve siyasi ilişkiler de gizli bir şey değil. Sözkonusu ilişkiler bazı Türk politikacı ve yetkililerin düşüncelerin de nasıl bir bölgeyle ilişki kurulur diye problem yaratmış olabilir. Ancak son 20 yıl içerisin de siyasi ve diplomatik ilişkiler de değişiklikler olmuş ve yerinde saymış değildir. Şu anda devletlerin yanında, siyasi oluşumlar (Non state entity) devletlerden daha az bu ilşkilerin içine girmişler. Bir çok örnekte bu gerçeği kanıtlamakta; Kıbrıs Türk Kesimi, Tayvan, bağımsızlık öncesi Doğu Timur, Sudan'ın Güneyi, Filistin Yönetimi vb...

Irak-Kurdistan Bölgesi de, az veya çok kendi özelliklerine göre adı geçen oluşumlara yakın kendine bir yer edinmiştir. Pratikte de, 1991 den sonra, özellikle 2003 sonrası, yavaş yavaş uluslararası toplum Kurdistan'ın defakto özelliklerini anlamış ve anlamakta. BM Güvenlik Konseyi 14 Nisan 1995'te aldığı 986 sayılı kararla "gıda karşılığı petrol" programını başlatması ardından bu özellik KRG için gözönünde bulundurulmuş ve bildiğim kadarıyla, UNAMI Başkent Erbil'deki ofisinin çalışmalarını daha da geliştirmeye yönelik çaba göstermektedir. Ayrıca Erbil ve Süleymaniye de 16 yabancı ülkenin konsolosluk ve temsilcilik ofisleri bulunmakta ve bu süreç genişlemeye doğru yol almaktadır. Bu siyasi ve diplomatik ilişkilerden başka bir örnek vermiş olursak, Bağdat'ı ziyaret eden bir çok Amerikan, İngiltere, Almanya ve diğer yabancı üst düzey heyetlerden bir çoğu mutlaka Ebil'i de ziyaret etmektedir. Buna karşılık Bölge Başkanından Başbakana varana dek bir çok bölge yetkilisi çeşitli temaslarda bulunmak ve konferanslara katılmak üzere yabancı devletler tarafından resmi olarak davet edilmiş ve edilmektedir. Ayrıca Amerikan, İngiltere, Almanya, Fransa, İsveç gibi ülkelerin başkentlerin de de KRG'nin resmi temsilcilikleri var. Ekonomik, ticari ve yatırımlar konusunda da bu ilişkiler oldukça gelişmiş ve özellikle petrol, gaz, Erbil, Süleymaniye ve Duhok ta her yıl açılan uluslararası ticari fuarlara katılım konusunda.

Bu faktörleri örnek vererek söylemek istediğim, diplomatik, siyasi ve ekonomik ilişkilerin sadece egemen devletler arasında yapılması gerektiği diye bir koşul yoktur, özellikle KRG, 2003 sonrası ve 15.10.2005 te Irak Anayasası onaylandıktan sonra, belirli bir çerçeve içerisinde yasaların çıkartılması ve uygulatılması konusunda federal bir bölge olarak tanıtılmış, başka bir anlamda Irak Anayasası belirli bir çerçevede bölgeye bazı yetkiler vermiş ve günlük olarak bunları uygulamaktadır.

Sözkonusu faktörleri gözönünde bulundurarak, Türkiye Hükümetinin resmi olarak KRG ile diyalog kurmasında bir sakınca görmüyorum doğrusu. Aynı zamanda 1991 yılından bu yana iki taraf arasında tüm ko-

www.arsivakurdi.org

nular da ilişkilerin var olduğu bir gerçektir. Eğer 2005 yılına kadar bölgemize bir isim koymakta Türkiye için zor olmuşsa da, 2005'ten sonra Türk yetkililerin ve medyasının, bazen Kuzey Irak Yönetimi, yada Kuzey Irak'taki Kürt Yönetimi yerine bölgeye Irak-Kurdistan Bölgesi, hükümetine de KRG demesi gerekirdi... Eğer politikacılarımız buna göz yumsalar da, genel olarak kamuoyunda ve özellikle aydın kesimi arasında hasasiyet oluşturmuş ve oluşturmaktadır. Bu konuda büyük Türk yazar ve gazeteci Cengiz Çandar'ı tebrik etmek gerekir. Son zamanlarda yazılarıyla açık ve net bir şekilde KRG demeleri gerektiğinin altını çizdi. Çandar'a göre, sıfır problem politikası böyle bir girişimi Türkiye devletinden istemektedir.

Ekonomik ve ticari ilişkilere girmiyeceğim, çünkü Türkiye'nin bölgedeki ticari varlığı ve firmalarının sayısını hem Türkiye biliyor hem de Kurdistan Bölgesi'nde bu konular medyada konuşuldu yazıldı ve bilinmektedir. Konfeksiyon, inşaat ve gıda malzemeleri başta olmak üzere diğer devletlere göre Kurdistan pazarını kapmış durumda ve en önde gelen ülke Türkiye'dir. Petrol ve gaz çıkarma alanında da Türk firmaları bölgede yatırım yapmaktadırlar.

Kültürel açıdan ise, Kürt ve Türk kültürleri arasında ciddi bir engel yoktur. Birbirine benzer bir çok yanımız var, 1920'lerden 1991 yılına kadar bu konuda belli bir düzeye kadar uzaklaşma olmuştur, ancak bu tarihten sonra, bir çok nedenlerden dolayı, bir kaynaşma sözkonusu ve bunun en büyük örneği de ticari hareketlilik. İki taraf arasındaki kültürel ilişkilerin geliştirilmesin de Fethullah Gülen hareketi önemli bir rol oynamıştır. Şu anda Kürt evlerinde ''Kurtlar Vadisi'' gibi bazı diziler de haksız yere Kürt ve liderlerine hakaret yapılmasına rağmen Türk dizileri izlendiği kadar Arap ve diğer halkların dizileri izlenmiyor. Kurdistan'a gelen Türk gazeteci ve yazarlar, kendilerini evlerindeymiş gibi hisetmişler. Bazıları yazdıkları yazılarla bunu açıkça dile getirmiş, görülen o ki biz Kürtler komşu bir halk olarak türklere karşı herhangi bir hassasiyetimiz yoktur. Biz Kürtler kendimizi tarihi ve coğrafik gerçeklerden ayrı tutamayız, oysa iki tarafın çıkarları da sözkonusu iken niçin bu ilişkileri geliştirmeyelim, niçin Kürt ve Türk halkının çıkarına olmasın? Bunu da söylemeden edemeyeceğim, bu ilişkilerden Kürtlerin çıkarı olmuşsa da ki olmuştur, ancak birinci dercede kazançlı olan Türkiye'dir. O zaman birbirlerimizi anlamamız ve okumamız gerekir. Yoksa nerede bir fırsat ve boşluk varsa, eğer o boşluk bulunupta doldurulamıyorsa, kuşkusuz başka taraflar doldururlar, bu da inkar edilmeyen bir gerçektir, bu temel olgu her iki taraf için aynıdır.

Bu ilişkilerden sözederken, var olan başka bir noktayada değinmem gerekir, inşallah Türkiye'nin içişlerine müdahale gibi algılanmaz ve algılanmamasını ümit ederim. Türkiye, Irak, İran ve Süriye de bir ulusun var olduğu ve bu halka nüfusu 30 milyonu geçen Kürt denildiği de bir gerçektir. Bu ulus bir çok nedenlerden dolayı ki konumun dışındadır, Birinci Dünya Savaşı sonrası Nation-state bir oluşum kurmalarına fırsat verilmedi ve parçalandılar. Buna rağmen bu ulusal parçalanmışlık, kendi içlerinde ulusal bağları koparamadı ve artık Türkiye'nin de bunu anlaması gerekir. Kendi ulusumuza karşı herhangi bir zulüm ve haksızlık yapıldığında Irak-Kurdistan'ı kamuoyunda rahatsızlık yaratıyor ve aynı zamanda KRG ile o ülkeler arasındaki ilişkiler de de sıkıntıya neden oluyor. Buna karşılık Türkiye'den öylesine tavırlar gördük ki başka bir ülkede kendi soydaşlarına yani Türk olan bir azınlığa zulüm yapıldığında, zaman kaybetmeden rahatsızlığını dile getiriyor ve son dönem de Çin Cumhuriyeti'ne karşı sergilemiş olduğu tavır da bunun bir örneğidir. Bu sade faktörleri gözönünde bulundurarak, eğer bu sorun üzerinde durursak, Irak-Kurdistan'ı halkı ve hükümetiyle Türkiye'nin başlatmış olduğu 'Kürt Açılımı' nı öenemli bir adım olarak görmekte ve sevinmektedir. KRG'nin bu resmi sevinci, Kurdistan Bölge Başkanı Sayın Mesud Barzani tarafından Sayın Ahmet Davutoğlu'nun Erbil ziyaretinde (31.10.2009) ve kendisinin yapmış olduğu Avrupa ziyaretinde (10.11.2009) de dile getirildi.

Aynı zamanda Kurdistan Bölge Başkanı, gerek Türkiye içerisindeki gerekse

Birinci Dünya Savaşı sonrası Nation-state bir oluşum kurmalarına fırsat verilmedi ve parçalandılar. Buna rağmen bu ulusal parçalanmışlık, kendi içlerinde ulusal bağları koparamadı ve artık Türkiye'nin de bunu anlaması gerekir

www.ersiyakurdi.org

Türkiye sınırları dışında yaşayan Kürt kardeşlerimizi teşvik ederek Kürt sorununun çözülmesine yönelik atılan adımlara olumlu yaklaşmalarını istedi. Bu süreçin başarıyla sonuçlanabilmesi için önemli olan başka bir gerçek daha var, buda Kürt sorunu adı altında yıllarca var olan bir sorun var, şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'in de DTP adında Kürt parlamenterlerin bir grubu bulunmakta ve süreci destekliyor, Türkiye dışında da Kürt sorununun barışçıl ve demokratik yöntemlerle çözülmesinden yana olan Kürtlerin bir çok kurum ve siyasi oluşumları var. Başka bir deyişle herhangi bir sorunun çözülmesinde iki taraf arasındaki muhatap konusu önemlidir, çünkü o sorunun çözülmesiyle Türkiye Devletinin ulusal birliği güçlenir. Herhangi bir vatandaş yada bir gruba etnik, dini yada mezhebi temelere dayanılarak ayırımcılık yapıldığında, o vatandaş yada grubun ülkesine bağımlılığı azalır. Biz bunları tecrübelerimizden ders alarak öğrendik, Irak'ta kürtlere karşı soykırım ve Enfal yapılmadan, kimyasal silahlar ortaya çıkmadan, köy ve şehirler harabe edilmeden, Kürtlerin Irak'a bağlılığı güçlüydü. İkinci ders ise, ülkenin egemenlik ve toprak bütünlüğü, tek devlet, tek bayrak, tek anayasa, bunlar hiç bir azınlığın ayırımcılığı his etmeden çok uluslu, dini, mezhebi ve çok kültürlü bir devlette anlam taşır. Eğer etnik ve azınlık grupların tüm haklarına saygı gösterilmez ve hakları tanınmasza, özgürce dillerini kullanmıyorlarsa ve ilkokuldan üniversiteye kadarki aşamalar da anadilde eğitim-öğrenim göremiyorlarsa burada sadece eşitlik ve vatandaşlık prebsipleri yetmez. Bu hakların tanınmasıyla ulusal birliğin bozulacağı endişesi sorunları çözmez. Bakınız bölgemizde, Kürtçe okullar yanında, resmi olarak Türkçe, Süryanice, İngilizce ve Fransızca ders veren okullar var ve bunları bir tehlike olarak görmüyoruz. Basında da bu böyledir ve Kurdistan Parlamentosu'nda da 11 Türkmen, Hiristiyan ve Ermeni parlamenter bulunmakta ve aynı zamanda yeni kabinede Türkmen bir bakan ve Hiristiyan bir bakan da yer almaktadır. Türkmen bakan Kürtçe yemin ederken daha sonra Türkçe olarak tekrarladı. Hiç kimsede bundan rahatsız olmadı. Bu hak ve özgürlükler ulusların dogal haklarıdır ve bunlardan korkmamamız gerekir.

Kürtlerin bir çok kurum ve siyasi oluşumları var. Başka bir deyişle herhangi bir sorunun çözülmesinde iki taraf arasındaki muhatap konusu önemlidir, çünkü o sorunun çözülmesiyle Türkiye Devletinin ulusal birliği güçlenir

Türk okuyucuları ve halkının dikkatini çekmek istediğim son bir nokta ise, KRG'nin 1992 de kuruluşundan bu yana, Türkiye ve Irak'ın diğer bölgeleri arasında Tampon bir bölge oluşturmuş olmasıdır. Bilindiği gibi 2003'ten sonra binlerce El-Kaide ve buna benzer örgütlerin üye ve taraftarı Irak'a yöneldiler ve Irak'ı bir kez daha kana bulayarak ülkeyi harabeye çevirdiler. KRG ise, bunların Kürdistan Bölgesi'ne girmelerini engelleyerek burdan Türkiye'ye geçip eylem yapmalarını önledi. Başka bir deyişle Türkiye'nin güvenilir bir komşusu vardır diyebiliriz. Bazılarının bölgenin çetin dağlık kesiminde konuşlanan PKK'nin Türkiye'ye geçerek kendilerine zarar verdiğini söyleye bilir, bizde Türkiye'nin bu hassasiyetini anlıyoruz. Ancak PKK sorunu 1984'lerden beri var olan bir sorundur ve Türkiye içinden çıkan bir oluşumdur, yani biz oluşturmadık. Biz de bir dönemler kendilerinden çektik. Ancak bu sorunun savaşla çözülmeyeceğini ve tüm gücümüzü sarsarak 1991'den bize miras kalan harabeye çevrilmiş ülkemizin kalkındırmasına yönelmemizi engellediğini anladık.. Bu gün TBMM'inde Kürt sorununun tartışıldğını (10-13.10.2009) görmek bizi oldukça sevindiriyor. Biz, Türkiye'nin ciddi bir şekilde sorunun nerden kaynaklandığını anlayarak buna göre çözüm üretmek istediğini düşünüyoruz ve bunun için muhalefet de dahil hepimizin bu süreçte yer almasını istiyor...

Son olarak söylemek istediğim, yarı Osmanizim politikasının ciddi bir şekilde ortak medeniyetleri gözönünde bulundurarak aynı mesafede bölgedeki tüm uluslara yaklaşmasıdır: Türk, Fars, Arap, Kürt, Ermeni, Azeri,.... Buda yeni bir politikanın hayata geçirilmesi ve bu halkların ilişkilerine bağlıdır ki sözkonusu halklar arasına nifak tohumları gibi girmiş olan güvensizlik ortamını ve kara lekelerini giderebilsin. Biz Kürtler de bu politikanın destekçisi oluruz, çünkü biz barış, kardeşlik ve eşitlik istiyoruz.

**Kurdistan Parlamentosu üyesi ve Kurdistan Listesi Grubu sözcüsü.*

www.serkurd.org

Erdoğan'ın Siyasetteki Esnekliği Türkiye'nin İlerlemesine Katkı Sağlıyor

Ferhad Muhemmed*

"Siyasetteki sertlik öyle bir hal almış ki, artık kimse lebrity radyolarını dinlemiyor, Newyork'taki Özgürlük Heykelinden onur duymuyor; özgürlüğün tekrardan hakkettiği değere kavuşması için, siyasette yumuşamayı önümüze koymalıyız." (Joseph Nay)

Joseph Nay'ın Soft Power (Güçte Yumuşama = Esnek Güç) kitabında belirtiği konseptin canlı örneklerinden biri Türkiye'dir. Amerika'nın 2008 seçimlerinde Obama, Bush yönetiminin sertlik yanlısı siyasetini eleştirirken, elli yıldır Amerika ve Batıyla ortak paydada siyaset yürüten Türkiye'deki insanların sadece yüzde on ikisi Amerika siyasetini desteklemesini, geri kalan halkın yüzde seksen sekizinin Amerika Siyasetini düşmanca ve tehlikeli olarak görmesini, örnek verdi. Obama'nın bu öngörüsü doğru çıktı; ki 2008 yılının Kasım ayının ilk salısında Obama Amerika'da seçimleri kazandığında, Ankara ve İstanbul'da Türkiye'nin kuruluş yıldönümünden daha görkemli kutlamalar yapıldı. Bülent Kinaş Zaman Gazetesindeki makalesinde "Obama'nın seçilmesinde İstanbul ve Ankara'da yapılan kutlamaların neden Hewlêr'de yapılmadığını" soruyordu, devamında; bizim, Kurdistan Bölgesi halkı olarak Obama'nın seçilmesinde memnun olmadığımızı; çünkü Obama'nın gelişiyle Amerika'nın Irakta çekileceğini ve Kurdistan Bölgesi'nin savunmasız kalacağını belirten Bülent Kinaş makalesi bir yılını doldururken; Türkiye Dışişleri Bakanı sayın Davutoğlu bir heyetle beraber Kurdistan Bölgesini ziyeret edip; Kurdistan, Irak ve Türkiye bayrağı altında Kurdistan Bölgesi Başkanlığıyla protokol imzalamaya öncülük ediyordu.

Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun ziyareti sadece bizi şaşırtan bir durum değildi. Hewlêr ve Ankara ilişkilerini iyi bilen ve iyimser bakan Cengiz Çandar gibi bir dostu ve diğer Türk yazar ve gazetecileri de şaşkınlıklarını, Kürt yazar ve gazetecilerine Davutoğlu'nun ziyareti sırasında iletti. Biz de, bir grup Kürt gazetecisi, Davutoğlu'ya, Kurdistan Bölgesi ile Türkiye'nin bölgenin geleceği hakkındaki görüşlerinin birbirine yakın olduğunu, bundan dolayı Kurdistan Bölgesi ile Türkiye ilişkilerinin daha sağlam bir zemine oturtulması gerektiğini belirtik.

Bizler, Kürt gazetecileri olarak Türkiye ve Kurdistan Bölgesi arasındaki hamasi durumu değerli ve büyük bir dönem olarak görüyoruz, Türkiye Dışişleri Bakanının Kurdistan Bölgesi Başkanıyla Kurdistan bayrağı altında toplandıklarını görmek; o anda sadece gazeteciliğin verdiği bir heyecan değil; daha çok 1991 yılıyla bizden önceki gazetecilerin başlattığı dönemin, bizim de 3 yıldır tamamlanması için verdiğimiz çabanın heyecanı olarak değerlendiriyoruz.

Davutoğlu'nun ziyaretinden sonra, Cengiz Çandar'ın bu ayın başında Hürriyet Gazetesinde yayınlanan yazısında, Kürt gazeteci Kameran Qeredaxî'den söz edip, Turgut Özal döneminde birlikte başlattı-

www.orsiyakurdi.org

ğımız çabaların eserini bugün görüyoruz, Türkiye ve Kurdistan Bölgesi arasındaki buz dağlarını eritikleri için; Çandar'ın söyledikleri gerçekten de Türk ve Kürt gazetecileri için büyük bir onur kaynağıdır. Şimdilerde anlıyoruz ki ilk adımını gazetecilerin sorumluluğunu üstlendiği bir yol haritasıydı, Türk gazetecileri o dönem de Hewlêr'de bizlere, siz "Kurdistan" kelimesinin Türkiye'de nasıl bir hassasiyet taşıdığını bilmiyorsunuz ve bazıları karamsar bir şekilde acaba siz Türk kamuoyunun Kuzey Irağa ne kadar karşı olduğundan haberdar mısınız. Acaba siz biliyor musunuz Türkler, PKK ile savaşta verilen kayıpların, Hewlêr'in beş yıldızlı otellerinde konaklayıp Türkiye'ye geçen PKK'lilerin yaptığını düşünüyorlar. O kuşullarda bölgede sadece Gulan Dergisi aktif çalışarak Kurdistan Bölge siyasetinin olumlu yönde ilerlediğini ve bunu Türkiye'nin kültürel kurumları ve gazetecilerine iletmesinindeki rolü büyüktür.

Kurdistan Diplomasisinin Gücü, Diplomasinin Zihniyet Tarzını Değiştirdi

Erdoğan Beyaz Saray'da George Bush'a generallerin mesajlarını iletip ordularının Kurdistan Bölgesi'ne, sınır dışı askeri operasyon yapması için Beyaz Saray'ın yeşil ışık yakmasını sağlamaya çalışıyordu.

Nêçîrvan Barzanî Washington Post gazetesi aracılığıyla dünyaya şu mesajı verdi: "Kurdistan'ın umduğu diyalogdur (Kurdistan's Hope For Talks)." Nêçîrvan Barzanî duyarlı ve sorumlu bir yaklaşımla Erdoğan ile Bush'a bu çağda bu sorunun çözümünde askeri yaklaşımların çözüm olamayacağını; çünkü bu meselenin her zamankinden daha karmaşık bir hal aldığını, meselenin çözümünün ancak barışçıl, siyasi diyalogla nihai çözüm gelişeceğini belirttiğinde; bu ses askeri güçle sorunları çözme zihniyeti, hazırlatılan Türkiye kamuoyu ve generaller nezdinde cılız kalıyordu. Bundan dolayı Nêçîrvan Barzanî Kurdistan Bölgesinden başlayarak barışçıl, siyasi diyalog yollarını geliştirip, eğitip; askeri çözüm yaklaşımları ve zihniyeti devre dışı bıraktıracak yöntemleri ilerletmeye başladı. Nêçîrvan Barzanî ba-

www.siyakurdi.org

rışçıl diyalog zihniyetinin hakim olması; ve Türk ordusunun askeri güç yaptırımlarıyla sonuç alamayacağını hatta askeri çözüm yaklaşımlarının sorunu daha sorunlu ve karmaşık hale getireceğini, çözümsüzlüğü derinleştireceğini anlaşılması için herkesin çaba göstermesini istedi. Türk ordusu Kurdistan'ın yerleşim alanlarını, köprülerini yollarını bombalandığında Nêçîrvan Barzanî Kurdistan halkının duygusal hezeyanlara gelmemesi için büyük bir çaba gösterdi. Nêçîrvan Barzanî Türkiye'nin askeri güç kullanımının eski sorunlara çözüm getiremeyeceği gibi yeni sorunların oluşmasına neden olacağını belirtmiş ve Nêçîrvan Barzanî'nin bu çabası Avrupa Birliği ve Amerika'da yankı bulması ve anlaşılması üzerine, Richard Holbrog Hewlêr ziyaretinde bulunmuş, Hewlêr'deki sağduyulu, huzur dolu ortamı görmüştü. Holdbrog, Türkiye'nin Irak Kurdistanı'nın sınırlarını izinsiz aştığı halde Kurdistan Bölgesi Hükümetinin Türkiye ile ilişkilerinin tamamıyla bozulmaması umudunu ve çabasını görmüş; bunun üzerine Hewlêr'den Washington Post gazetesi için bir makele yazmış, bu makalede; Kurdistan'daki demokratik, huzurlu, güvenli ortamın korunması için Nato Güçleri'nin Kurdistan Bölgesi'ne getirilmesi, çağrısında bulunmuştu. Holdbrog'un bu çağrısı, Amerika Savunma Bakanı Robert Gates'in şahsen Türkiye'ye gidip Türkiye Genel Kurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt'a Bush'un Türkiye'nin askeri saldırılarını durdurması mesajını ulaştırmasını sağladı.. Türkiye ordusu generallerinin planı Kuzey Atlantik Paktı Örgütü (NATO)'nun çerçevesinde"terör" gerekçesiyle Kurdistan Bölgesi'ne saldırı düzenlemekti, böylece bütün NATO devletlerinin gücünü bu saldırıda arkasına alabilecekti; fakat Nêçîrvan Barzanî'nin diplomatik gücü ve başarısı Türkiye'yi bu şemsiye altında çıkartıp durumu tersine çevirdi. Böylece dünyanın Türk ordusuna verdiği desteği çekmesini sağlayıp, dünyanın demokrasi, barış ve çağdaş düşüncelere desteklemesine evirmiştir ve aynı zamanda terörün ortadan kaldırılmasında dünyayla hemfikir olduklarını kanıtladı; ki Kürdistan Bölgesi yıllarca terörden zulüm görmüş, acı çekmiş bir yer.

Diplomatik Gücün Sonuç Olarak Başarısı Türkiye'nin Hewlêr'de Konsolosluğunu Açmasıdır

Bildiğimiz gibi Türkiye'nin Hewler'de konsolosluk açma çalışmaları Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın yeni programıdır. Dışişleri Bakanlığı Irak Özel Temsilcisi Murat Özçelik Hürriyet Gazetesine, Hewlêr ve Ankara ilişkilerinin geleceği için olumlu bir tablo çizdi, bu tabloyu siyasetçiler ve gözlemciler öngörememişti. Hewlêr'de açılacak olan Türkiye Konsolosluğu açılan diğer ülkelerin tüm konsolosluklarından daha büyük bir önem teşkil etmektedir. Birileri, niye Türkiye Konsolosluğunun diğer ülkelerin konsolosluklarından önemli olduğunu, sorabilir. Cevaben şunu söyliyebiliriz:

1-Türkiye'nin Kurdistan Bölgesi Başkenti Hewlêr'de konsolosluk açması, Türkiye'nin resmi olarak Kurdistan Bölgesi'ni tanıması anlamına geliyor. Kurdistan Bölgesi Irak anayasası tarafından resmi olarak tanınmış olsa da, NATO üyesi ve Avrupa Birliğine aday olan bir komşu ülke tarafından da tanınması son derece önemlidir. Bundan dolayı Türkiye'yi kutluyoruz.

2- Hewlêr'de konsolosluğun açılması, ortak çıkar çerçevesinde bir ulusun kültürüne, siyasetine ve bağımsızlığına saygı göstergesidir. Kurdistan Bölgesi ve Türkiye arasında oluşan bu denge, Türkiye'deki Kürtlere karşı yeni bir bakışın gelişmesini sağlayan faktörlerden biri olacak ve böylece Türkiye'deki Kürt Meselesinin siyasi çözümü hız kazanacaktır.

3- Türkiye 2005 – 2006 yıllarında uluslar arası Hewlêr hava alanına uçuş yapmak isteyen uçakları dahi gökyüzünde uçurtmayan Türkiye, konsolosluğunu açmasıyla beraber Kurdistanlıların Türkiye'ye seyahat etmeleri için Kurdistan Bölgesi yurttaşlarına vize verecek. Bu tutum Türkiye'nin gelecekte iyi komşuluk ilişkilerini geliştireceğinin sinyalleri.

** Gazeteci ve yazar*

Hewlêr'de açılacak olan Türkiye Konsolosluğu açılan diğer ülkelerin tüm konsolosluklarından daha büyük bir önem teşkil etmektedir

www.arsivakurdi.org

Hewler-Ankara ve Ufukta Görülen Önemli Bir İlişki

Resul Hasan*

Irak devleti geçtiğimiz 6 yıllık bir süreçte bölgenin demokratikleşmesinde gerekli değişiklikleri yapamadığından dolayı, aksine bölge ülkeleri ve özellikle komşu ülkeler Irak'ın içişlerine müdahale ile etnik, dinsel ve mezhebi çelişkileri derinleştirirerek böylece Irak'ın demokratikleşmesinin önünede geçilmiş oldu. Diğer bir anlamda Irak bölgenin demokratikleşmesinde tarihi rolünü oynayamadığından, bu boşluğu doldurmak ve bölgenin demokratikleşmesinde etkin olabilmesi için Türkiye'ye iyi bir fırsat vermiş oldu.

Türkiye, Orta Doğu'nun tarihi bir süreçten geçtiğini ve globalizim dalgaları karşısında açılım ve demokratikleşmeye ihtiyacı olduğunun farkına varmış olmalı ki bundan dolayı atmış olduğu son adımlarla ve başlattığı 'Kürt Açılımı'' ile, Türkiye kendi jeostratejisinden yararlanarak Irak yerine kendisinin bu açılımları yapıp Orta Doğu'nun demokratikleşmesinde açılımların dinamosu olmak istiyor.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi amacına ulaşabilmesi için Türkiye'nin atmış olduğu en önemli adımlardan biri ''Kürt Açılımı'' dır. Çünkü Türkiye içerisinde Kürt sorununun çözülmesi ve Kürdistan Bölgesi ile siyasi, diplomatik ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi Türkiye'yi ekonomik ve siyasi bir güç haline getirir. Aynı zamanda bölge ülkeleri ve özellikle Iraq, Suriye ve İran gibi komşu ülkeler üzerinde de biyük bir etkisi olacaktır.

Bundan dolayı Türkiye'nin bu dosya üzerinde zaman kaybetmeden daha fazla çalışması gerektiği kanaatindeyim. Türkiye Dışişleri Bakanının Kürdistan Bölgesi'ni ziyaret ederek, Bölge Başkanı ve Bölge Hükümeti Başbakanı ile bir araya gelmesi

www.arsivkurdi.org

yerinde ve önemli bir adımdı. Erbil-Ankara arasındaki ilişkilerin gelişmesine yönelik sözkonusu adımı Türkiye'nin iyi niyetine bağlayabiliriz. Ayrıca Türk heyetinin Başkan ve Kürdistan Bölge Hükümeti yetkilileri tarafından sıcak karşılanması da Kürtlerin ikili ilişkilerin geliştirilmesine açık ve hazır olduklarının bir göstergesiydi.

Gerçeği söylemek gerekirse Erbil-Ankara arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi her iki taraf için de tarihi ve oldukça önemlidir. Türkiye Orta Doğu'da büyük rol oynayıp Avrupa ile Orta Doğu arasında köprü olmak istediği için Kürtlere büyük bir ihtiyacı vardır, özellikle siyasi, ekonomik ve diplomatik bakımından Kurdistan Bölgesi'ne. Türkiye, Kürtler olmadan ne köprü rolünü oynayabilir ne de Orta Doğu üzerinde etkili olabilir. Çünkü genel olarak Kurdistan cografyası ve özellikle Kürdistan Bölgesi diğer bölge ülkelerinin birleştirici halkasıdır, bundan dolayı bu tarihi süreçte Türkiye Kürdistan Bölgesi'ni gözardı edemez. Tam aksine Kurdistan Bölgesi'ne kanaat getirebilmesi ve ilişkilerini güçlendirmek için çaba sarfetmeli.

Aynı şekilde Kürdistan Bölgesi'nin de Türkiye'ye büyük bir ihtiyacı vardır. Çünkü kapalı bir coğrafyadadır, dış dünyaya ve özellikle Avrupa'ya açılmaya ihtiyacı var ve dışa açılım için Türkiye en uygun ülke konumundadır.

Bunları bir kenara bırakırsak yapılan son araştırmalara göre, Kurdistan Bölgesi'nde petrol dışında büyük bir oranda doğal gaz bulunmaktadır. Bu da Avrupa'nın ilgisini çekmekte ve Türkiye üzerinden ihtiyaçları olan Avrupa ülkelerine ulaştırılabilir. Bunlardan yola çıkarak Erbil ve Ankara arasındaki ilişkiler de temel oluşturacak ortak çıkar ve noktalar çoktur, sözkonusu ilişki yolun başındadır, sadece siyasi ve ekonomik yanını kapsamaktadır, ancak ileride kültürel ve bilimsel konularda da bu ilişkiler geliştirilebilir. Çünkü bu yanıyla bakıldığında iki taraf da birbirinden yabancı değil, oldukça yakın ve birbirlerine yardımcı olup uyum sağlanabilir.

Kısacası Türkiye Dışişleri Bakanı'nın da Erbil'de işaret ettiği gibi Kurdistan Bölgesi Türkiye'nin Orta Doğu'ya açılabilmesi ve aynı şekil de Kurdistan Bölgesi'nin de Avrupa'ya açılmasında Türkiye önemli bir kapıdır.

Son olarak ikili ilişkilerde gözönünde bulundurulması gereken ve bence çok önemli olan bir noktaya değinmek istiyorum. Bu da iki tarafın bir çok noktada hassas oldukları ve bu hassas konular gözönünde bulundurularak ilişkilerin geliştirilmesine önem vermeleridir. Ayrıca tarafların sözkonusu duygu ve hassasiyetlerin kabarmasından kaçınmaları gerekir. Bu bakımdan Kurdistan Bölgesi hassasiyetleri gözönünde bulundurarak, siyasi bir baskı aracı olarak kullanmadan Türkiye ile yakınlaşmaya çalışmıştır. Sözü edilen hassasiyetleri Türkiye'nin içişleri meselesi olduğunu ve hiç bir müdahalede bulunmamıştır. Bence Türkiye de Kurdistan Bölgesi'nin hassasiyetlerini gözönünde bulundurarak müdahale etmemeli. Örneğin Kerkük, sorunlu bölgeler ve 140 maddenin uygulanması konusunda. Bunlar Irak'ta Kürtler için hassas konulardır ve Türkiye bir yandan bölge ile ilişki kurmak isterken diğer yandan Irak'ın içişlerine müdahale edip, Kerkük ve bölgeden koparılan diğer alanlardaki etnik grupları teşvik yada Irak'ın diğer grupları tarafından konu ile ilgili dile getirilen yasal olmayan isteklerini desteklemekten kaçınmalıdır. Türkiye eğer Irak'ta etkili olmak istiyorsa bu hassas konularda tarafsız bir tutum sergilemeli. Başka bir anlamda Türkiye'nin bu şekilde Irak'ın içişlerine müdahale etmemesi gerektiğini söyleyebiliriz. Bu konuda söyleyeceği bir şey varsa da Irak'ın siyasi prosesine negatif bir etki yapmadan gerçekçi ve tarafsız davranmalı. Ancak bir taraf üzerinden diğer bir tarafı desteklemek negatif bir etkisi olacak ve Erbil-Ankara ilişkilerini de olumsuz etkiliyecek. Bundan dolayı Türkiye'nin şimdiye kadar Kerkûk ve diğer koparılmış bülgelerle ilgili sergilemiş olduğu tutumundan kendisini kurtarması ve tarafsız davranması gerektiği kanaatindeyim.

Söyleyebiliriz ki her iki tarafın öznel ve nesnel şartları ile diğer faktörler gözönünde bulundurulursa, ikili ilişkilerin geliştirilmesi başta olmak üzere Kurdistan Bölgesi ile Türkiye arasındaki ilişkilerde aydın bir gelecek temin edilebilir ve tüm konular da iyi bir gelecek için iki tarafın önü de açılabilinir.

**Yazar ve Türkiye konusunda siyasi uzman*

Türkiye bir yandan bölge ile ilişki kurmak isterken diğer yandan Irak'ın içişlerine müdahale edip, Kerkük ve bölgeden koparılan diğer alanlardaki etnik grupları tarafından konu ile ilgili dile getirilen yasal olmayan isteklerini desteklemekten kaçınmalıdır

www.rojavainfo.org

Laiklik ve Osmanizm

Serdar Aziz*

Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Kurdistan'a yapmış olduğu son ziyaret ve Erbil'de açılması beklenen Türkiye konsolosluğu, üzerinde düşündürmemizi gerektiren önemli bir olaydır. Her ne kadar üzüntü verici olan sözüm ona Kürt gazeteciler (saygısızlık olmasın); Sorulan sorular, soru olmayan sorulardı. Bundan dolayı sevindirici olan şey böyle bir olay üzerinde konuşulduğunda, Davutoğlı'nun vermiş olduğu yanıtlarında duyarlı davranmasıydı. Davutoğlu, değişik bir Türkiye'nin temsilcisidir. Bu eski Bakan Ali Babacan'dan farklı olarak görüş ve düşünceleri kendisine aitti. Sonradan herkes tarafından anlaşıldı ki Davutoğlu danışmanlığı döneminde de bakan idi. Bu makale Türkiye'nin uygulamak istediği yeni yöntemi birazda olsa aydınlatılmak için yazılmıştır. Yeni Türkiye cumhuriyetin kurulduğu dönemden başlamaktadır. Batı için cumhuriyet taklitçilikten ibaret idi. Türkiye bu süreç içerisinde her zaman kendisi ile savaş içerisindeydi. Kendini küşük görme savaşı, kendini Avrupalaştırma. Bu süreç laiklik içerisinde kısaltılabilinir. Türkler, Avrupalılaşma sürecinde her zaman kendi tarihlerini nasıl silecekleri, diğer etnik grupları nasıl inkar edecekleri ve kılık-kıyafetlerini atacakları çabası içerisindeydiler. Hatta Kürtlerin inkarı sonuna kadar modernizm adı altında yapılıyordu. Fransa, eşitlik ve kardeşlik adı altında nasıl kendi ülkesindeki tüm değişik etnik grupları silip tek kültürlü ve tek dilli bir toplum oluşturduysa, Çağdaş Türklerin de aynı hayali vardı. Türklerin bu hayalinin temel kaynağı Tanzimat, İttihat ve Terraki, Jön Türkler ve bunlara benzer diğer örgütlere dayanmaktadır.

Avrupa, Türkiye'nin kendisini Avrupalılaştırma sürecine nasıl bir yanıt verdi? Son derece küçümseleyici ve aşağılayıcı bir tavırla Türkiye'ye hiç bir zaman Avrupalı olamayacaksın diyor. Böylesine bir tavır bazı gerçekleri de su yüzüne çıkarıyor. Bundan dolayı Türkiye ile olan müzakereler de çıkmaza girmiştir. Orhan Pamuk'un metinlerini dikkatle okursak rahatlıkla bu hazin gerçeği görebiliriz (burada hazin terimini kullanuyorum çünkü Pamuk İstanbul adlı kitabında bu Arapça terimini kullanarak ve böylece kentteki insanların duygularını tarif etmeye çalışmıştır). Pamuk, Avrupalı tekstlerden yararlanarak kendi efsanelerine dönmeyi başarmıştır. Pamuk gibi, Davutoğlu'nun da kendisine özgün bir görüşü var ve şu şekilde kısaltılabilinir; Bizim ve etrafımızdaki var olan kültür ve gelenekler savaş nedeni ve güşsüzleşeceğimize neden olacağına tam aksine bir güç kaynağı olarak değerlendirilebilinir. Buda son derece laikliğe karşı bir tezdir. (Burada Kürtlerin laikliğe bakış açısı ile kemalistlerin laikliğe bakış açısı arasında bir yakınlık görünüyor.) Görüldüğü gibi laiklik te marksizim, siyasi islam ve diğer dikta teorileri gibi kendinden nefret etme ve küçük görme hastalıklarını içinde barındıran özelliklere sahiptir, tıpkı Kürtlerin acı bir şekilde bundan çektikleri gibi.

Davutoğlu'nun dayandığı tarih hazinesi, Osmanlı dönemine aittir. Fakat tarihte bildiğimiz Osmanlıdan farklı. Bu arada tarih açısından Mikyafilizimci bir bakış açısı ortaya çıkıyor (özellikle Kral adlı eserde). Halbuki tarih geçmiş bir dönem yada iftihar ve taklit etme süreci değil tam tersine bu güne katkı sunacak bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

Önemli olan başka bir prensip ise güç faktörüdür. Laiklik, tarih ve yenilik arasında bir kopuşmadan ibaret olduğu için, laiklik taraftarlarının gücü çok salttır ve sonuçta güçsüz kalıyorlar. Özellikle uluslararası ilişkilerde güçsüzlere isteksizlikle bakılmaktadır.

Burada sorulması gereken soru şudur: Acaba Osmanizm bir metod olarak nasıl bir Türkiye'yi yaratmayı hedeflemektedir? Bir

www.firatakademi.org

zamanlar Avrupa'nın yarısını kendi egemenliği altına almış bir Türkiye mi? Yada kendi içine kapalı bir devlet mi? Burada hatırlatmak gerekir ki Osmanlılar her ne kadar uzun bir süre egemenliklerini sürdürmüşlerse de hiç bir zaman iktidar olma sanatını öğrenememişler.

Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu çağdaş bir devlet olmadığı için, resmi dil ve belli bir ulus kimliğe de sahip değildi. Acaba bu model Türkler'in Kürtlerle var olan sorunlarına bir çözüm olabilir mi. Başka bir anlamda Osmanlı İmparatorluğu döneminde nasıl bir çok farklı grup, dil ve kültür bir arada yaşıyorlardı ise bugün de aynı şekilde varlıklarını sürdürebilecekler mi?

Eğer güçlü bir Türkiye'nin yaratılması için var olan milliyetçi düşünce başarısız kalırsa, acaba çok uluslu bir ülke bu rüyayı gerçekleştirebilir mi? Tüm bu gelişmelere rağmen Türklerin milliyetçilik ve güçlü bir Türkiye yaratmaktan vaz geçtikleri anlamına gelmez, ancak bu amaca ulaşmak için başka yolların denenmesi gerekir.

Bu açıdan bakıldığında artık taklit etme yerine Avrupa'ya bir kızgınlık sözkonusu ve geçmişe gururla bakılmaktadır. Böylece Türkiye Orta Doğu kapılarını açmayı başardı ve bundan amacı yeni kurmuş ilişkilerle böyle bir güce ulaşmaktır.

Bu süreçte Kürtler ne yapmalı: Ortaya çıkan son gelişmeler ve ayrılıklar artık bu yeni sürecin sorunların çözümüne yardımcı olabilir imajını verebilir, fakat unutulmaması gereken konu Türklerin niçin bu dönemde Osmanlıların kıyafetini giyme gereğini görmesidir. Bu yeni gelişmelerle birlikte Kürtlerin çok dikkatli hareket etmeleri gerekir, çünkü yine de yok etme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar ve olursa şayet kansız olması sözkonusudur. Bugün yaşanan gelişmeler yalnız güçlü bir Türkiye yaratmaktan ibaret değildir, bununla beraber başka bir çok tehlikeli faktörler de vardır.

Yeni Türkiye'nin daha insani olacağı diye bir koşul yoktur. Çünkü Türkiye uluslararası oyunlarda daha bilinçli ve korkusuzca haraket eder. Bunun en yakın örneği ise İsrail ile yaşanan gerginliklerdir. Geçmişte Avrupa ile olan ilişkiler de İsrail dostluğu şartı ve Amerika'da yaşayan İsrail lobisi desteğine ihtiyacı vardı, ancak bugün görüldüğü gibi İsrail aleyhine bir çok tiyatro ve dizi oyunları sergileniyor. Bu da paslanmış Orta Doğu kilitlerini yeniden açmaya yarayan önemli tiyatrolardır.

Kısacası yeni Türkiye bize şu mesajı vermektedir; Avrupayı taklit etmek sorunları çözme yada güç kazandırıyor anlamına gelmez. Burada önemli olan Avrupa'yı tapma yerine nasıl bir metod olarak kullanılmasıdır. Bu yaklaşım laikliği daha çok tanımamız için değerli bir sınav ve yardımcı bir faktör olabilir.

Yeni Türkiye'nin daha insani olacağı diye bir koşul yoktur. Çünkü Türkiye uluslararası oyunlarda daha bilinçli ve korkusuzca haraket eder. Bunun en yakın örneği ise İsrail ile yaşanan gerginliklerdir

** İrlanda da felsefe üzerinde doktora tezi hazırlamaktadır. Daha önce bu yazı Awêne Gazetesin de Kürtçe olarak yayınlanmıştır.*

www.arsivekurdi.org

Türkiye ve Kurdistan Bölgesi Arasındaki Ticari İlişkilerin Geleceği Parlak Görülüyor

Şemal Nuri

Irak pazarındaki tüm ticari ürün ve malların %23'ü Türkiye'den gelmekte ve yıllık ticari hacim 20 milyar doları aşmıştır. Kürdistan Bölgesi'nde ise 9 bin 600e yakın şirket varlığını sürdürmekte ve bunlar arasında 1000 tanesi yabancı firmadır. Yabancı firmalardan %60'ı da Türkiye firmaları teşkil etmektedir. Ayrıca Türkiye'den gelen yüzlerce Türk ve Kürt işçi ve elemanı da bölgenin değişik sanayi ve inşaat sektöründe çalışmaktadır. Günde yüzlerce tanker, gıda ve otomobil yüklü nakliyat araçları Habur Gümrük Kapısından Kurdistan Bölgesi tarafına giriş yapmaktadır. Buna karşılık günde milyonlarca varil ham petrol Kurdistan'nın Kerkük kuyularından Ceyhan Limanına gönderilmektedir. Aynı zamanda elektrik alımı için Türkiye'nin iki özel enerji ve akaryakıt nakil firmasına da hayali paralar ödenmektedir. Tüm bu kazanımlar savaş generallerinin tehdidi altındadır, milliyetçilik ve anlamsız bahanelerle iki halkın yani Kürt ve Türk halkının çıkarlarına zarar verebilecek girişimlere yol verilmemelidir.

Türkiye, seksen yıllık inkar politikasından sonra Kürt sorununun çözümüne yönelik atmış olduğu ''Kürt Açılımı'' gibi adımlarla umutları yeniden yeşerirken, iktidarın devletin resmi ideolojisinden uzaklaşma olasılığı da mümkündür, özellikle Ankara'nın Avrupa Birliği'ne yakınlaşma konusunda ısrarlı davranarak istekli olması, komşumuz olan Türkiye'de Kürt sorununun çözümü ümit verici ve daha iyi bir sürece gelmesine neden olmuştur. Bu değişimler sonucu Irak Kürtleri ile Türkiye arasındaki ilişkileri de olumlu etkileyeceği gibi ticari ilişkilerin daha da geliştirilmesi tahmin ediliyor. Ancak Türkiye'nin sınır bölgesinin bir çok yerinde bulunan askeri karakol ve karargahları bazı gerçekleri su yüzüne çıkararak; özellikle altyapıyı yıkma ve Kurdistan ile Irak'ın içişlerine müdahale konusunda var olan politikalarını sürdürmekte olan askeri generallerin uzun vadeli programlarının olduğundan şüphe ediliyor.

Türkiye'nin Kürt halkına karşı saldırı ve askeri politikaları uluslararası normlara uymamakla birlikte Kürt ve Türk halkına zarar vermekten başka bir işe de yaramadı. Bir kaç bin gerillanın Irak Kurdistan Bölgesi'in de bulunmaları komşuluk prensiplerine uymadığı da bir gerçektir. Ancak 20 milyon Kürdün kimliği red edilerek ortaya çıkan bu ülkenin en karmaşık içişleri sorununa Kürt siyasi liderlerle diyalog sağlanarak barışçıl bir çözüm bulunabilir ve soykırım politikasının da önüne geçilmiş olur. Türklerin; ''Türkler, Kürtlerin iyi bir müttefiki değildir'' anlayışını ortadan kaldırılmasının zamanı çoktan gelmiştir, tıpkı Kürtlerin kullandığı; ''Dağlardan başka Kürtlerin dostu yoktur'' söylemi gibi. Halkların tarihi Kürt halkı ve toprağına karşı operasyon ve askeri saldırıların Kürt sorununu çözemediğinin açık bir kanıtı olmakla birlikte askeri operasyonlar da çözüm bahanesi olamaz.

Kürdistan Bölgesi sakin ve istikrarlı bir bölgedir, Irak'ın diğer tüm bölgeleri için de iyi bir modeldir, aynı zamanda Orta Doğu'da ekonomik kapı olmakla birlikte, demokratikleşmede başarı sağlayan Batının diğer plan ve projelerine sahip bir bölgedir. Siyasi yorumları ve bölgesel çıkarları siyaset ve bölgeyi yakından takip eden uzmanlara

www.arsivakurdi.org

bırakıyorum. Burada önemle üzerinde durduğum şey savaşın Kurdistan Bölgesi ekonomisine etkisi ve Türkiye ile Kürdistan Bölgesi arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerine yansıyacak olan yan etkenlerdir.

Türkiye'nin askeri operasyonları Kurdistan'ın ekonomik alt yapısını kötü bir şekilde etkiledi ve sınır köylerinde yaşayan köylülerin zor koşullarda yaşayarak yerlerinden olmasına neden oldu. Köprülerin yıktırılmasıyla da tarım ve hayvancılıkla geçinen 70 bin köylü zarar gördü ve bu köylüler zor koşullarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Örneğin ''Ava Mark'' köprüsü bür milyon dolara yaptırılmıştı ve bölgedeki Mizuri Bala, Dêrelok, Şêladizê ve Barzan gibi yerleşim alanlarını birbirine bağlıyordu. Bunun ardından Kurdistan pazarında bir duraksama oldu ve işadamları da umutsuzluğa kapıldılar, başka bir anlamda savaş ekonomisinin olmasına neden oldu.. Türkiye, Kürtlere karşı askeri saldırılar düzenlerken ülkeyi Avrupa Birliğine girme umutlarından da uzaklaştırıyor ki bu birlikten ekonomisinin gelişmesi için büyük bir çıkarı var (zengin batı ülkeleri ile karşılaştırıldığında). Türkiye, PKK ile savaşa başladığı günden bu yana 300 milyar dolar zarara uğramıştır. Gelişen turizm seviyesi de belli bir düzeye kadar inmiş. Ortamın gerildiği dönemlerde ise Türkiye ile Kürdistan Bölgesi arasındaki ticaretin aksamasına neden olmuş ve Türkiye ile Türkiye Kurdistan'ı da milyonlarca dolar zarar görmüştür.

Kürdistan Bölgesi'nde 9 bin 600'e yakın şirket varlığını sürdürmekte ve bunlar arasında 1000 tanesi yabancı firmadır. Yabancı firmalardan % 60'ı da Türkiye firmaları teşkil etmektedir. Ayrıca Türkiye'den gelen yüzlerce Türk ve Kürt işadamı, işçi ve elemanı da bölgenin değişik sanayi ve inşaat sektöründe çalışmaktadır. Buna karşılık günde milyonlarca varil ham petrol Kurdistan'nın Kerkük kuyularından Ceyhan Limanına gönderilmektedir. Irak pazarındaki tüm ticari malların % 23'ü Türkiye'den gelmekte ve yıllık ticari hacim 20 milyar doları aşmıştır. Türkiye'deki Kürtlerin büyük bir bölümü de geçim kaynağını Habur Gümrük Kapısı'ndan sağlamaktadır. Günde yüzlerce tanker, gıda ve otomobil yüklü nakliyat araçları Habur Gümrük Kapısından Kurdistan Bölgesi tarafına giriş yapmaktadır. Aynı zamanda 100 Megavat elektrik alımı için Türkiye'nin iki özel enerji ve akaryakıt nakil firmasına da hayali paralar ödenmektedir. Bunlar dışında da bugün Kurdistan pazarlarında binbir türlü Türk ürünleri bulunmakta ve ticareti yapılmaktadır. Aynı zamanda 500'den fazla firma (Türk-Kürt ortaklığı) Kurdistan Bölgesi'nde faaliyet göstermektedir. Yani ticari alışveriş, yüzlerce Türkiyeli işadamı, tüccar ve işçinin dostane-modern ilişkilerin geliştirilmesinde etkili olmuştur. Durumun normalleşmesinde sadece Amerikan otoritesi etkili olmadı, gelecekte her iki ülke ve işadamlarının ekonomiye bel bağlama politikası gözden geçirilmeli. Askeri generallerin gözüyle bakıldığında ortamın gerilmesi ve savaş kolaydır. Bütün bu çıkarları gözardı ederek yalnız kendi ceplerini doldurmak, zenginleşmek ve yetkilerini çoğaltmak için savaşın sürdürülmesini istiyorlar. Ancak sorun bundan daha büyüktür ve Türk aydınları da bu konuda daha duyarlı davranmaları gerekir. Kurdistan Bölgesi'nin Irak'la olan idari sınırları dışında üç ülke ile sınırları vardır. Bundan dolayı ortak ekonomik çıkar politikası geliştirilmelidir.

Irak Kurdistan Bölgesi yatırıma elverişli bir alandır ve önümüzdeki 4 yıla kadar yıllık petrol geliri 35 milyar dolara ulaşması bekleniyor. Bölgedeki imar projeleri de büyük bir hızla devam etmektedir. Ayrıca tarıma elverişli 6 (15) milyon donüm arazisi bulunmaktadır. Petrol, su ve ticari konularda Türk ve Kürt halkının ortak çıkarları bulunmaktadır. Öte yandan bugün Türkiye'nin iki büyük enerji ve petrol firması bölgede yatırım yapmaktadır. Onun için bir avuç milliyetçi ve bir kaç generalin bu tür olumlu gelişmeleri sabote etmelerine yol verilmemeli. Çünkü atılacak her yanlış adımın iki taraf arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyeceği gibi Türkiye'deki ''Kürt Açılımı''na da zarar vereceği bir gerçektir.

Kurdistan Bölgesi'nin Irak'la olan idari sınırları dışında üç ülke ile sınırları vardır. Bundan dolayı ortak ekonomik çıkar politikası geliştirilmelidir

**İktisatçılar sendikasının aktif üyesi ve aynı zamanda Ekonomik Siyasi Dergisi'nin de editörlüğünü yapmaktadır.*

www.arsivakurdi.org

Türkiye ile Irak Kürdistan Bölgesi ilişkileri; geçmiş ve gelecek

1

Mûrad Ali Ciwan

30 Ekim 2009'da Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, dış ticaretten sorumlu Devlet Bakanı Zafer Çağlayan ve beraberlerindeki 70 kişilik heyetin Irak Kürdistan Bölgesi'nin başkenti Erbil'e (Hewlêr) resmi bir ziyaret yapması ve başta Bölge başkanı ile başbakanı olmak üzere üst düzey yetkililerle görüşmesi, bu ülke ile sözkonusu bölge arasında uzun bir dönemdan beri varolan ve gelgitlerle, hatta zaman zaman gerginliklerle yürüyen ilişkilerin yani bir döneme doğru evrildiğine ilişkin işaretler verriyordu. Gerçi Türkiye içinde ve dışında birtakım rahatsızlık ve 'sıkıntı'lara yolaçmamak için, heyet seyahat programına Irak'ın üç şehrini; Musul, Basra ve Erbil'i koymuş, 30 Ekim günü önce güneydeki Basra'ya gitmiş, akşama doğru Erbil'e gelip geceyi orda geçirdikten sonra ertesi sabah Musul'a uçmuştu ama her iki heyetteki heyecan ve özen Erbil seyahatine özel bir anlam yüklendiğini gösteriyordu.

Misafir heyetin tavrında belki doğrudan doğruya bu özel önemi görmek mümkün değildi, ama ev sahibinin heyeti karşılamakta gösterdiği büyük özen ve karşılama biçimi iki taraf arasında yeni bir döneme girildiğinin işaretleri vardı. Türk heyeti Erbil Uluslarası Havaalanı'nda KDP'li bir Kürt olan Irak Dışişleri bakanı Hoshyar Zêbari tarafından karşilandı. Karşilama bir şölen havasında oldu ve Davutoğlu ile heyetine 'hoş geldiniz' diyen çocuklarin sağ ellerinde Türkiye bayrakları, sol ellerinde de Irak ve Kürdistan bayrakları sallanıyordu. Davutoğlu'nu havaalanından Başkanlık Sarayı'na getiren protokol otomobilinin sağ ön tarafında yine Türkiye bayrağı, sol ön tarafında ise Irak ve Kürdistan bayrakları vardı. Yol güzergahları baştan başa her üç bayrakla donatılmıştı. Başkanlık sarayında da ayni düzen vardı. Bu düzenleme yapıldığına göre iki tarafın mutabaktıyla bu olmuş, ya da, en azından konuk misafir heyetin bundan rahatsızlık duyabileceği endişesi duyulmamış, konuk heyet de herhangi bir tadirginlik ya da hoşnutsuzluk belirtisi göstermeden bütün aşamalarda memnuniyetini ifade etmişti.

Türk basınından verilen bilgiler, Türk heyetinin ilişkilerde ketum davranmakta devam ettiğini göstriyordu. Özellikle resmi açıklamalarda, hatta görüşme tutanaklarında Türkiye'yi (daha doğrusu belki de Ak Parti hükümeti'ni) sonradan zora sokacak tutumlardan özenle kaçınılıyordu. Basının bilgisine inanılırsa, örnegin resmi tutanaklarda Kurdistan Bölgesel Yönetiminin adı kısa harflerle şöyle yazılıyordu 'IKBY'. Çünkü bu açıklama iki biçimde okunabiliyordu. 'Irak Kürdistanı Bölgesel Yönetimi' ya da 'Irak'ın Kuzeyindeki Bölgesel Yönetim'.

Ama diğer yandan 30 Ekimdeki görüşmelerden bir süre önce İran'a yaptığı bir gezi sırasında, Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül gazetecilerin ağzından Irak Anaysası'nda bölgenin 'Kürdistan Bölgesi' olarak federe bir statüyle tanımlandığı ve Irakı tanıyan Türkiye'nin onun anayasasının tüm maddeleririni de kabul ettiği anlamına gelen açıklamalar yapmıştı. Bu kabullenmeyle başlayıp Erbil'deki ziyaretle biten görüşme sürecinde, ürkek de olsa Türkiye'nin Irak Kurdistanı Bölgesi'ni tanımasının, onun hükümetiyle resmi diyalog ve işbirliğine gitmesinin yeni bir dönemin

www.rojavakurdi.org

başlangıcı anlamınaa geldiği söylenebilir.

Nereden nereye

Aslında Türkiye ve Irak Kürdistanı arasındaki ilişkiler yani değil, uzak bir geçmişe dayanır. Ama bu ilişkiler geçmişte ya inkar, imha ve düşmanlık, ya da düşmanının düşmanıyla ortak iş yapma, belki de Türkiye'nin 'Kürtleri birbirine vurdurma' siyaseti biçiminde oldu.

Türkiye Kürtlere hep kuşku ve korkuyla yanaştı, onların Irak yönetimine karşi mücadelelerine, özellikle de kimi kazanımlar elde etmelerine engel olmayı ihmal etmedi. En iyi durumda 1989-1990 yıllarında olduğu gibi Kürtler Saddam'ın kitlesel imha silahlarından kurtulmaya çalisirlarken kış mevsiminin ağır doğa koşullarında yüzbinlerle sayılan kitleler halinde gelip sınırlara dayanınca bile bir sürü tereddüt geçirdikten sonra uluslararası topluluğun ısrarları neticesinde sınır kapılarını uluslararası ve ülkedeki insani yardımlara açabildi.

Bugüne kadar gelen siyasetleri ve bundan sonra yeni temeller üzerinde yükselebilecek ilişkileri daha iyi anlamak için kısa bir tarih yolculuğu yapmak gerekir.

20 .yy başlarında Irak Kürdistanı Türkiye'nin (Osmanlı'nın) bir parçasıydı

Bilindiği gibi, Birinci Dünya Savaşi öncesinde bugünkü Irak ve Kuveyt devletleri üç vilayete ayrılmış bir siyasi idare çerçevesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içindeydi. Bu üç vilayet; Musul, Bağdat ve Basra olarak bilinen vilayetlerdi.

Birinci Dünya Savaşi´nda Osmanlı İmparatorluğu Almanya´nın yanında İtilaf devletlerine -(İngiliz-Ingiltere-, Fransız-Fransa-, Italya ve Rusya) karşi savaşa girdi. 1916 yılında İtilaf devetleri arasında yapılan Syckes-Pico Antlaşması´na göre Musul (Bugünkü Irak Kürdistanı) Fransızlar´a verilecekti.

Ancak savaş yıllarında Musul´da zengin petrol yataklarının keşfi, 1917 Ekim Sosyalist Devrimi karşisında bir an önce Bolşevizm´in Kafkaslara egemen olmasının önüne geçme ve Batum petrollerini ele geçirme arzusu, İngilizleri süratle Musul bölgesini işgal etmeye yöneltti. 30 Ekim 1918´de Osmanlı İmpratorluğu´nun teslim olduğunu belgeleyen Mondros Mütarekesi imzalandı. 1/3 Kasım 1918´de de İngilizler Musul´un merkezini ele geçirdiler.

Türkiye'yi işgalden kurtarmayı amaçlayan toplantılardan biri olan Sivas Kongresi´nde çerçevesi çizilen; daha sonra İngilizlerin 1920´de dağıttıkları son Osmanlı Meclisi Mebusanı´nda deklere edilen Misak-i Milli esas olarak işgal edilen Türk ve Kürt topraklarının kurtarılmasını amaçladığı için bu misakın sınırları içinde Musul Vilayeti ve bugün Suriye´nin egemenliği altındaki Kürt toprakları da vardı.

Kurtuluş Savaşi, Kürt -Türk her iki müslüman milletin işgale karşi birlikte savaşi olarak sürdü. 1922´de Yunanlılar'ın kesin olarak Anadolu´dan çikarilmasından sonra, savaş, Türkiye´nin; Mudanya Mütarekesi´nde onaylanan zaferiyle sonuçlandı ve ülkenin geleceğini belirleyecek olan Lozan Antlaşması için girişimlere başlandı.

Bu arada İngilizler 1921'de Irak Kırallığı'nı kurdu ve Musul'u; yani bugünkü Irak Kürdistanı'nı da ona kattı.

Barış görüşmeleri, 20 Kasım 1922 tarihinde İsviçre´nin Lozan kentinde başladı. Musul meselesi de bu görüşmelerde uzun uzadıya tartışıldı. Türkiye heyeti Musul'un (Musul, Kekük ve Süleymaniye sancakları, o dönemde Erbil ve Duhok sancakları henüz yoktu) çogunlugunun Kürtlerden ve Türklerden oluştuğunu belirterek bu vilayetin Türkiye'ye katılmasını, İngilizler de 1921 yılında kurulan Irak Kırallığı'nda kalması gerektiğini savunuyorlardı. Görüşmeler uzadıkça uzadı. Sonunda İngilizler Musul Sorunu'nu dışarıda bırakarak Lozan Anlaşması'na gitme taktiğine başvurdu. Belli bir çabadan sonra Türkiye heyeti; ardından Ankara hükümeti bu yolu kabul etti.

Aslında bu, Musul´u İngilizlere bırakma yolunu açan ilk adımdı. Fakat o günkü koşullarda, böylesi bir çözümü TBMM´ne ve Türkiye kamuoyuna kabul ettirmek neredeyse imkansızdı. Çünkü Kurtuluş Savaşi yıllarca Misak-i Milli şiarıyla verilmiş, ondan hiç bir ödün verilemeyeceği her defasında vurgulanmış ve zafer bu temel üzerinde kazanılmıştı. Misak-i Milli hudutları içinde, hiçbir koşulda vazgeçilmeyecek olarak beyinlere, ruhlara işlenmiş olan Musul da vardı.

Hükümet, her şeye rağmen, kabul edilen projeyi benimsetmek ve bu yönde meclis-

Türkiye Kürtlere hep kuşku ve korkuyla yanaştı, onların Irak yönetimine karşi mücadelelerine, özellikle de kimi kazanımlar elde etmelerine engel olmayı ihmal etmedi

www.arsivakurdi.org

ten karar çikartmak için, öneriyi TBMM´ne getirdi. Öneri mecliste büyük bir şok etkisi yarattı ve mebuslar arasında sert tepkilere yolaçtı. Öneri karşisında en büyük öfkeyi duyanlar Kürt milletvekilleriydi.

Hükümet öneriyi geçirebilmek için, esasında Musul´dan vazgeçilmediğini, sadece sorunun geçici olarak erteleneceğini, eğer Türkiye ile İngiltere arasında anlaşma sağlanmazsa sorunun Milletler Cemiyeti´ne gideceğini ve orada çözüm yoluna başvurulacağını vurguluyor, aksi halde eğer Musul sorunu ertelenmezse anlaşma imzalanamayacağını, bu durumda İngilizlerle savaşa girme durumunun doğacağını, Türkiye´nin ise savaşacak gücü olmadığını vurgulayarak milletvkillerini tehdit ve baskı altına alma yoluna gitti.

Bu tutum Türk kökenli çogu milletvekilini susturmaya ve öneriyi benimsemelerine yetti. Görüldüğü kadarıyla söz konusu edilen topraklar, Kürt toprakları olduğu için gereğinde birtakım başka menfaatler karşilığı başkalarına terkedilebilceğini düşünüyorlardı. Hükümetin düşüncesi de bu doğrultudaydı.

Fakat Kürt kökenli mebusların, göz göre göre Kürt topraklarının elden çikarilmasini kabul etmeleri düşünülebilecek bir şey değildi

Hükümetin ve Türk kökenlilerin Musul´u terketme düşünceleri, Kürt milletvekilleri arasında derin bir kaygı ve güvensizliğe yolaçtı.

TBMM, Kürt milletvekillerinin bütün çabalarina rağmen, Musul´suz antlaşma yapma ve Musul´u bir yıl erteleyerek sorunu gerekirse Milletler Cemiyeti´ne götürme düşüncesinde olan hükümet heyetine 190 oyla yeniden vazife verdi. Karşi çikan oy sayısı ise 130 idi.

Ankara hükümeti, Musul´suz bir anlaşma yapmak üzere kolları sıvadı. Bu arada, herşeye rağmen TBMM´nde önemli oranda muhaliflerin varolmasından ve bunların ikide bir "başağrıtmasından" hiç de hoşlanmayan Mustafa Kemal, imzalanacak Lozan Antlaşması´nın bu mecliste tehlikeye girebileceği endişesinden de hareket ederek TBMM seçimlerini yenilemeyi, muhalefeti, özelile Kürtlüğe şöyle ya da böyle sahip çikan milletvekillerini tasfiye etmeyi kararlaştırdı.

Musul sorunu, 20 Eylül 1924´te Cenevre´deki Milletler Cemiyeti Meclisi´nde görüşülmeye başlandı. Türkiye Musul´da bir halk oylaması yapılmasından yana olduğunu bellirti

TBMM, 1 Nisan 1923´de seçimlerin yenilenmesini kararlaştırdı ve seçimler yaptırıldı. Hükümetin, devlet bürokrasisinin ve ordunun da gücü kullanılarak hemen hemen tüm muhalifler tasfiye edildi. Tek sesli 2. dönem meclis seçimleri yapılırken 24 Nisan 1923´te yeniden Lozan görüşmelerine başlandı.

Lozan Antlaşması 24 temmuz 1923´te Musul sorununu erteleyen bir biçimde imzalandı. Antlaşmanın 3. maddesine göre eğer 9 ay içinde Türkiye ile İngiltere Musul konusunda kendi aralarında bir anlaşmaya varmazlarsa sorun Milletler Cemiyeti´nde çözülecekti.

Suriye sınırı da 1921 anlaşmasına göre kaldı. Lozan görüşmeleri tamamlanırken 2. dönem meclis üyeleri de belirlenmişti. 2.dönem TBMM, 11 Ağustos 1923´te toplandı. Antlaşma tek sesli mecliste rahatlıkla onaylandı.

Lozan Antlaşması´nın ilgili maddesi uyarınca Türk-İngiliz görüşmeleri, 19 Mayıs 1924´te, İstanbul´da başladı. İlk toplantıda, Türk heyeti görüşünü açıklayarak Musul halkının üçte ikisinin Türk ve Kürtlerden oluştuğunu, etnik nedenlerle bu bölgenin Türkiye sınırları içinde kalması gerektiğini, daha önceki hiçbir antlaşmanın Musul´u Irak´a bırakmadığını belirtti.

İngiliz temsilcileri ise Türk görüşlerini tartışmadıkaları gibi, Musul Vilayeti´nin Irak sınırları içinde kalmasını sağlamak için (Nasturi Hıristiyan azınlığın yerlerinden göç edilmelerine son verilip geri dönmelerini bahane ederek b.n.) Hakkari Vilayeti üzerinde de hak öne sürdü. Tarafların görüşlerinde diretmeleri üzerine, İstanbul Konferansı 5 haziran 1924´te dağıldı. (Yurt Ansiklopedisi- Türkiye genel 8309) ve sorun Milletler Cemiyeti´ne gönderildi.

Musul sorunu, 20 Eylül 1924´te Cenevre´deki Milletler Cemiyeti Meclisi´nde görüşülmeye başlandı. Türkiye Musul´da bir halk oylaması yapılmasından yana olduğunu bellirti. "İngiltere ise, bölge halkının cahil olduğunu öne sürerek halk oylamasına karşi çikti. Görüşmeler sırasında Meclis, tarafların varılan durumu bozmamalarını öngören bir karar aldı ve Musul halkının isteklerini saptamak, ilgili üç devletin (Türkiye, İngiltere, Irak) resmi makamlariyle görüşmek ve bunlara daya-

www.arsivakademi.org

narak bir rapor hazırlamak amacıyla bir komisyon oluşturdu" (a-g.e. s. 8309)

30 Eylül 1924´te oluşturulan üç kişilik Milletler Cemiyeti komisyonu, Musul Vilayeti´nin ulusal, toplumsal ve ekonomik yaşamını değişik yönleriyle araştıracak, ayrıca vilayetin değişik yörelerine gidip dolaşacak, halkla yakından ilişki kuracak, çesitli toplulukların liderleriyle görüşecek ve bütün bu çalismalarin sonucunu bir raporla Milletler Cemiyeti´ne sunacaktı.

Komisyon, önce Londra, Îstanbul, Ankara ve Bağdat´a giderek üç devletin yetkilileriyle görüştü. 27 ocak 1925 günü de Musul´a vardı. Bir kaç gün sonra da komisyon üyeleri ve beraberindekiler dağ yolunu takibederek, şimdiki Irak Kürdistanı´nın pekçok şehir, kasaba ve köylerine, bu arada Hewlêr (Erbil), Kerkük ve Süleymaniye´ye de uğradılar, pek çok kimseyle görüşmelerde bulundular. Komisyon nisan 1925´te Cenevre´ye vardı ve 16 Eylül 1925 günü raporunu Milletler Cemiyeti Meclisi´ne sundu. (Kurd û Komela Gelan "Kürtler ve Milletler Cemiyeti, Kemal Mazhar Ahmed-Karwan hejmar 17 r. 2-29)

Musul Vilayeti´nin etnik durumunu da ele alan rapor bu konuda şunları yazıyordu: "Musul bölgesi ırki açıdan araştırılacak olursa, komisyonun görüşüne göre bağımsız bir Kürt devletinin kurulması gerekir. Çünkü Kürtler, nüfusun 8´de 5´ini oluşturuyor. Soruna bu açıdan bakılırsa hemen her bakımdan Kürtlerle benzerlik gösteren Yezidilerin de Kürt sayılması gerekir. Türkler de Kürtler arasında kendilerini çok rahat hissediyorlar. Bu durumda Kürtler nüfusun 8´de 7´sini oluşturuyorlar" (Question of the Frontier Between Turkey and Iraq. Leggue of Nations, Geneva 1925 p. 57)

Musul Vilayeti nüfusunun çogunu Kürtlerin oluşturduğu gerçeği ortadaydı. Halkın istemi de çogunlukla ne Irak´a ne de Türkiye´ye bağlanmaktan, bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasından yanaydı. Daha 1919 yılından beri ªeyh Mahmud Berzenci´nin önderliginde İngiliz işgaline karşi defalarca ayaklanmıştı. Hatta Süleymaniye ve Erbil yöreleri Irak Kıralı´nın yaptırdığı seçimleri boykot etmişlerdi.

Buna rağmen Komisyon Musul´un geleceğine ilişkin Milletler Cemiyeti Meclisi´ne yaptığı öneride ne etnik özellikleri ne de halkın istemlerini gözönüne aldı. Komisyon´un önerisi şuydu:

"Ekonomik ve coğrafi durumu ile halkın arzuları, Brüksel hattının güneyinde kalan tüm toprakların iki koşulla Irak´a ait olması gerektiğini ortaya koyuyor.

1- Bu toprakların 25 yıl süreyle İngiliz mandası altında kalması

2- İngiltere´nin, Kürtlere iyi davranma, mahkeme ve okullarda yöneticileri Kürtlerden atama ve burada Kürtçe´yi resmi dil olarak kabul etme yönünde garanti vermesi". (Yahya Haşab, ªerefhan Bitlisi´nin Îran Kürdistan´lı büyük şair Hejar Mukriyani tarafından Kürtçe´ye çevrilen ªerefnamesi´nin 2. baskısına yazdığı önsöz, Tahran, 1981, s. 148)

Türkiye bu duruma, Meclis´in bağlayıcı karar alma yetkisinin bulunmadığını öne sürerek karşi çikti. Milletler Cemiyeti Meclisi bunun üzerine Milletlerarası Daimi Adalet Divanı (Lahey Adalet Divanı b.n.) nın görüşüne başvurdu. Divan, Meclis´in genel olarak bağlayıcı karar alamayacağı, ancak Lozan Antlaşması´nın Musul´la ilgili maddesinin, Meclis´e bu yetkiyi verdiği yönünde görüş belirtti.

Türk tarafının tepkilerine ve Cenevre´deki temsilcilerini geri çekmesine karşin, Milletler Cemiyeti Meclisi 16 Aralık 1925´te İnceleme Komisyonu´nun önerilerini onaylayan bir karar aldı." (Yurt Ansiklopedisi-Türkiye Genel s. 8309)

Zamanla gelişen olaylar ve Ankara hükümeti ile Londra hükümeti arasında meydana gelen yakınlaşmalar nedeniyle artık Türkiye bir Kürt sorunu olan Musul sorunu konusunda değil İngilizlerle savaşmak, onlarla işbirliği yapmak gibi bir gerçeğe inanır olmuştu. Her iki taraf da sorunu kendileri açısından bir başağrısı olmaktan çikarmak için, Kürt topraklarının ayrı devletler arasında bölünmüş olmasının daha doğru olacağına inanmış olarak işbirliğine yöneldiler. Türkiye Musul´un İngiliz mandası altındaki Irak Arap Kırallığı´na bağlanmasına razı oldu.

Türkiye "Cemiyet´in kararını temel kabul ederek İngiltere ve Irak´la görüşmelere girişti. Bu görüşmeler sonunda Türkiye´nin ödün vermesi üzerine, 5 Haziran 1926´da yapılan antlaşma ile Musul sorunu çözül-

Musul Vilayeti nüfusunun çogunu Kürtlerin oluşturduğu gerçeği ortadaydı. Halkın istemi de bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasından yanaydı

www.arsivekurdi.org

müs, Türkiye´nin Batılı devletlerle olağan ilişkilere girmesi için önemli bir adım atılmış oldu.

1926 Antlaşması'na göre Türkiye ile Irak arasındaki sınır Bürüksel´de belirlenmiş olan sınır olacak ama, Türkiye lehine küçük değişiklikler yapılacaktı. Musul üzerindeki haklarından vazgeçen Türkiye´ye 25 yıl süreyle Musul petrollerinden %25 (bazı kaynaklara göre %10 b.n.) pay verilecekti. Türkiye daha sonra 500.000 İngiliz Sterlini karşılığında bu paydan vazgeçti." (Yurt Ansiklopedisi-Türkiye Genel, s. 8309)

Lozan Kürtlerin belini kırdı, Kürtlerle Türklerin yollarını ayırdı

Daha Lozan görüşmeleri sürerken Ankara Hükümeti'nin ve Türk kökenli milletvekillerin Musul´u terketme düşünceleri, Kürt milletvekilleri arasında derin bir kaygı ve güvensizliğe yolaçmıştı.

Lozan görüşmeleri sürerken Ankara Hükümeti'nin ve Türk kökenli milletvekillerin Musul´u terketme düşünceleri, Kürt milletvekilleri arasında derin bir kaygı ve güvensizliğe yolaçmıştı

"Anadolu´nun Rumlaştırılması ve Ermenileştirilmesine karşi iki kardeş millet olan Türk ve Kürtler" birlikte savaşmışlardı. Misak-i Milli sınırları çizilirken Türklerle Kürtlerin üzerinde yaşadıkları topraklar esas alınmıştı. Her iki milletin evlatları bunun için kanlarını akıtmışlardı. Türkiye Büyük Millet Meclisi her iki halkın, hükümet, her iki halkın hükümetiydi. Her iki kardeş halk eşit hak ve menfaatlere sahibolacaklar, yeni devleti beraber inşa edeceklerdi. Fakat nasıl oluyordu da şimdi hükümet ve TBMM üyelerinin çogunlugu, Musul´suz bir antlaşma imzalamak için çirpiniyorlardi? Suriye hududunda, 1921´de yapılan antlaşmada Fransızlara bırakılan Kürt topraklarının geri alınması için Lozan´da herhangi bir talepte bulunulmadığı gibi, Musul da terkediliyordu. Evet ne oluyordu? Yoksa yollar ayrılmaya mı başlıyordu?

Sorun, mecliste görüşülürken, Kürt kökenli milletvekilleri, işte böylesi kaygı ve düşüncelerle kürsüye çikiyorlardi. Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Bey, Musul´suz bir barış antlaşmasına şiddetle karşi çikiyor "olmazsa savaş çikabilecegi" tehdidine karşi, ülke işgal edilirken, çok daha ağır koşullarda halkın savaşi göze aldığını, memleketin bugün dünden daha elverişli koşullarda olduğunu vurguluyor ve şöyle diyordu: "Bir taraftan İzmir işgal edilmiş, bir taraftan Bursa'ya kadar düşman geliyor, diğer taraftan Eskişahir´e kadar düşman ilerliyor, biz buradan göçediyoruz. O gün direniş gösterirken ve beş yıllık bir savaştan (Birinci Dünya Savaşi b. n.) çikmis olan millet, yavrusu ile, evladiyle yanıyorken üç dört yüz bin kişilik bir ordu hazırlayarak, amaca ulaşmaya yönelten bu millet, bu Meclis, ne oldu ki efendiler memleketlerini istirdat, arazisine bir misli zam, evladını bir misli tezyid ettiği halde, karşisında bir düşman olmadığı halde bugün yanlış bir harekette devam ediyor." (TBMM Gizli Celse Zabıtları, cilt 4, İs Bankası Yayınları 2. Baskı, Ankara 1985 s. 92)

Esasında hiç de savaş yanlısı olmadıklarını, barışa istekli olduklarını, ama her şeye rağmen barış yapmak için yalvarmadıklarını belirten Hüseyin Avni Bey, Musul sorununu erteleyelim demenin milletle alay etmek olduğunu şu sözleriyle vurguladı: "Eğer aczimiz varsa resmen veririz. Kendi kendimizi aldatmayız efendiler. Musul´u bir sene bekletme durumunda bulunacak. Bu ne demektir efendiler? Bu milletle alaydır. İngilizlerden Mısır´ı aldınız, Kıbrıs´ı aldınız mı efendiler? Musul´u bugün sana vermeyen yarın niçin versin?" (a. g. e. s. 93)

Diyarbakır Milletvekili Kadri Bey, Lozan´da dayatılan tavizleri vermektense savaşmanın daha iyi olacağını belirtiyordu. (a. g. e. s. 152)

Görüşmeler sırasında kürsüye çikan Erzurum Milletvekili Mustafa Durak Bey, "Musul gayet mühim bir meseledir. Bendeniz bugün harbin Çanakkale´sini ne kadar mühim görüyorsam, Türkiye için Erzurum´u, Kars´ı nasıl mühim görüyorsam Musul´u da o kadar mühim görüyorum" diyor ve " Musul meselesini geleceğe devretmek, aradan zaman geçirmek zannediyorsam doğru değildir" şeklinde görüş belirtiyordu.

Musul´un terkedilmesi karşısında en çok kaygı duyan Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya Bey´di (Sonra ªeyh Sait Hareketi sırasında Cıbranlı Halit Bey'le birlikte idam edildi). Türk heyetinin Lozan´da Suriye sınrında yeni düzenleme talebinde bulunmamasını da eleştiren Yusuf Ziya, Musul´un terkedilmesine kaşi duyduğu kaygıyı şu cümlelerle ifade ediyordu:

"Bu hususta söz söylemek benim için vazife olduğundan söyleyeceğim. Musul´un vaziyeti coğrafyası, ırki ilişkileri, oluşum

www.diyalog.org

biçimi, siyasal ve sosyal yapısı, barış sonrasında bir dakika bile İngiliz siyaseti altında, İngilizlerin muamelesi altında, ingilizlerin mandası altında kalmaya tahammül göstermez..”

“Arkadaşlar temenni ederdim ki Musul Tükiye´nin bir parçası denilsin. Çünkü Türklerle Kürtlerle meskun, Türkiye´nin bir parçasıdır. Yarısından fazlası Kürt´tür. Musul´un, Kürd´ün tarihinde bir kiymeti, bir önemi vardır. İhtimal bir mahalde olsa idi bu kadar telaş etmezdim. İhtimal ki başka bir yer olsaydı bu kadar telaş etmezdim. Musul´un Kürd´ün tarihinde bir sandelyesi vardır. Arkadaşlar bir insanı ikiye bölmek veyahut herhangi bir parçasını ayırmak (nasıl) mümkün değil ise Musul´u Türkiye´den ayırmak öylece mümkün değildir” (a.g.e. s. 163)

Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya Bey, Musul´un İngilizler’in egemenliğindeki Irak Kırallığı’na terkedilmesine olduğu kadar Mardin, Urfa ve Gaziantep topraklarının Fransızların egemenliğindeki Suriye’ye terkdilmesine de karşi çikiyordu. [a]öyle diyordu Yusuf Ziya Bey :

“Arkadaşlar, insan karnını doyurmak ihtiyacındadır. Bu, beşerin muhtaç olduğu şeydir. Mardin, Nusaybin, Kilis, Urfa, Ayıntap ahalisi de yaşamak ihtiyacındadır.... Arkadaşlar ziraat yapamıyor buralarda yaşayanlar. Çünkü hudut ile arasında nihayet yarım at mesafe vardır. Kendisi kasabada oturuyor, arazisi falan öbür taraftadır. Bugün gidiyor, birer surette bir şey kaçırıyor getiriyor. Zirat yapıyor. Fakat yarın Fransızların ne gibi bir kanunla o hududu kendilerine katmayacaklarını kim biliyor ?...

Arkadaşlar bu halk ticaret yapamıyor. Çünkü hududun ötesinde yeni yeni şehir, yeni yeni kasabalar, pazarlar vücuda getirmişlerdir. Rüsum ile bu tarafa geçiyor, bir şey beş kuruşa çikar. Fakat diğer tarafta yüz paraya veriyorlar, buraya gelip beş kuruşa almıyor, gidiyor öte tarafa yüz paraya alıyor. Bu yüzden pazarlara kimse gelmiyor ve kapalı kalıyor. Çarsi kapalıdır arkadaşlar. Sanat ölüyor çünkü muhtaç olduğu alet ve levazım ötede daha ucuzdur.... Binaenaleyh tekrar ediyorum, Fransızlarla yapılan anlaşma günlerin zaruretidir. Bu gayri tabiidir. Bütün insanlar teneffüs borularını kapatmış hudut yanında bulunan insanar dıkı sade tutulmuş boğuluyorlar. Teneffüs borularını açınız, tenefüs etsinler arkadaşlar.” (a.g.e. s. 164)

Lozan Antlaşması’ndan sonra Kürt topraklarının parçalanması Kürtler açısından çok acı sonuçlar doğurdu. Hem Irak hem Suriye sınırında aileler, aşiretler parçalandı. Toprak sahibi aileler kendileri bir tarafta, toprakları öbür tarafta kaldı. Sınır boylarındaki göçebe aileler kışlakları sınırın öte tarafında kaldığı için yaylalara çikamaz oldular. Antep, Urfa, Diyarbakır, Hakkari, Van, Bitlis ve daha başka şehirlerin Musul, Kerkük, Süleymaniye, Bağdat ve Basra ile ilişkileri koptu. Bu nedenle her iki tarafataki şehirlerin ticaretinde, tarım ve hayvancılığında gerilemeler oldu.

Daha Osmanlı toprakları içindeyken İstanbul, Musul, Kerkük ve Süleymaniyelilerin de başkentiydi, Babanzadeler, Bedirxaniler ve daha başka hanedan aileleri için beyliklerin dağıtılmasından sonra İstanbul ikinci, hatta kimileri için artık birinci şehir olmuştu. Güneyden olup Osmanlı askeri ve sivil bürokrasisi içinde görev yapan ve aileleriyle beraber onbinleri bulan insanlar vardı. Bunlar sadece İstanbul’da değil Türkiye’nin diğer şehirlerinde de görev yapıyorlardı.

Sınırların çekilmesiyle bu aileler de bölündü. Kimileri devlet görevlerini terkederek bir daha İstanbula ve Türkiye’ye dönmemek üzere Irak’a gittiler, kimileri de bir daha hiç memleketlerini, ailelerini görmemek üzere İstanbul’da kaldılar. Fakat bu aileler arasında kimisinin İstanbula, kimisinin de Musul, Kerkük ve Süleymaniye’ye olan özlemi genellikle varoldu. Güneyliler bir yandan da Muslul’u Lozand’a ülke topraklarından koparmayı bir türlü hezmedemediler.

Kürt ulusalcıları hem güneyde hem de kuzeyde bir yandan kendilerini İngiliz ve Fransızlara sattığı için, bir yandan da inkar, imha ve asimilasyon politikalarıyla yoketmek istediği için en çok Türklere kızgındır. Aslında Irak Kürdistanı’nın Kürtleri (Genellikle de toplumun Ilari gelenleri) de yüzlerini bütünüyle Araplara, güneye dönmediler, içten içe Araplara biraz yüksekten bakarken Türkiye’ye yönelik oldular.

*Gazeteci-yazar

Lozan Antlaşması’ndan sonra Kürt topraklarının parçalanması Kürtler açısından çok acı sonuçlar doğurdu. Hem Irak hem Suriye sınırında aileler, aşiretler parçalandı

www.orsiyakurdi.org

Obama, Mesud Barzani'yi Washington'a Davet Etti

www.arsivakurdi.org

Diyalog - Hewlêr:

Resmi bir ziyarette bulunmak üzere 11 Aralık 2009 tarihinde Kürdistan Bölgesi'nin Başkenti Hewlêr'e gelen Amerika Savunma Bakanı Robert Gates, Kurdistan Bölge Başkanı Mesud Barzani tarafından karşılandı. Gates, Barzanî ile görüşmesinde, Obama adına Barzani'yi Washington'a davet etti ve bu ziyaretin gerçekleşmesinde mutluluk duyacaklarını belirtti.

KRG İnternet sayfasına göre, Robert Gates Hewlêr ziyaretinden bahsedip şöyle devam etti: Amerika'nın Irak ve Kurdistan Bölgesi'yle var olan uzun vadeli stratejik ilişkilerini ve ortak çalışmalarını; Amerika Birleşik Devletleri Başkanı ve Başkan Yardımcısının mesajını, üç temel noktada tekrar belirtmek için Hewlêr'de bulunduğunu belirtti:

Birincisi: Irak ve Kurdistan Bölge Hükümeti arasında askıya alınan sorunların çözümünde ve daha çok sorunlu bölgeler, petrol ve petrol gelirleri çözümünde; Kerkük sorunun 140. madde çerçevesinde çözülmesi için yardım sözü.

İkincisi: Pêşmerge Güçleri'nin, Irak Ordusu ve Güvenlik Güçleri çerçevesinde devamlılığı.

Üçüncüsü: Gelecek yılki süreçte Irak genel nüfus sayımının yapılması için destek sözü.

Toplantının başka bir bölümünde Amerika Savunma Bakanı, Başkan Barzani'nin Kurdistan'ın geleceği hakkındaki endişesini anladığını ifade etti: "Irak çerçevesinde Kurdistan Bölgesi ile Uzun vadeli, stratejik bir ilişkinin devamı için çabalıyoruz, ki bölge kendi savunmasını ve özgünlüğünü devam ettirebilsin. Çünkü Hewlêr ile Bağdat'ın iyi ilişki geliştirmesi Kurdistan Bölgesi'nin kazanımlarını ilerletmesinin en iyi yoludur ve biz de her zaman destekçiniz olacağız"

Amerika Savunma Bakanı toplantının devamında, tüm taraflara seçim sonrası istemlerini şöyle sıraladı:

1- Ulusal Bütünlüğe bağlılık.

2- Siyaset ve tavırlarda yumuşama.

3- Makul istemlerde bulunmak, böylece terörist ve şiddet yanlarına davetiye çıkarmamak

4- Sorunların barışçıl yollarla çözme

Konuşmasının son bölümünde Robert Gates, Obama adına Barzani'yi Washington'a davet etti ve bu ziyaretin gerçekleşmesinde mutluluk duyacaklarını belirtti.

Buna karşılık Başkan Barzani, Kurdistan Bölgesi'ni ziyareti ettiğî ve mesajı ulaştırdığı için Amerika Savunma Bakanına teşekkür etti. Barzani şöyle konuştu: "Bu halkımızın umduğu bir mesajdı, ilk kez Amerika Devlet Başkanı ve Yardımcısı böyle bir mesaj verdi, ki sayın bakanda aynı mesajı yeniledi. Bundan dolayı Kürdistan Halkı adına, size ve sizin aracılığınızla Amerika Devlet Başkanı ve yardımcısına şunu belirtebilirim ki, sizinle beraber Federal ve Demokratik Irak'ta çözümün ve huzurun gelişmesinin yardımcısı ve parçası olacağız. Asla sorunun bir bölümünün kendisi olmayacağız. Bazen sorunlar ortaya çıksa da Demokratik Federal Irak'ın birliğini temel bir vazife olarak bilmekteyiz".

Gelecek seçimler hakkında ise Başkan Barzani, şunları belirtti: "Gelecek Mart'ta kader tayin edici bir seçim olacak, bütün istemlerimizin kabul görmesi şart değil; fakat siyaset ve ilişkilerde karşı tarafın da istemleri gözetilmeli. Amerika'nın bize desteğinin sürmesi parlamentodaki bir iki koltuktan daha önemlidir".

Başkan Barzani, yine aynı konu hakkında şu vurguları yaptı; "Irak'taki hiçbir siyasi grup veya taraf bugün kendi başına karar veremez, uzlaşıya gereksinim var. Bu hususta önemli olan uzlaştığınız, anlaştığınız güçlerin demokratik, birlikte barışçıl yaşama inançlarının olması gerekir".

Barzani konuşmasının devamında Kurdistan Bölgesinin değişmez tutumundan da bahsetti: "Amerika kadar biz de Irak'ta terörizme karşı, özgürlükler ve demokrasi için mücadele veriyoruz ve vermeye devam edeceğiz".

Kurdistan'ın bugünkü durumu hususunda ise Barzanî konuşmasını şöyle noktaladı: "Biz, temel kurumların yerleşmesi için çaba gösteriyoruz. Bizim çabamız; halkımız için iyi bir gelecek inşa etme, Kürdistan Bölge Hükümeti'nin emrinde ve denetiminde olan Birleşik Pêşmerge Gücü'nü ve güvenliğini oluşturmak yönünde."

www.arsivakurdi.org

İran ve Kurdistan Bölgesi Arasında Ortak Ekonomik-Ticaret Komisyonu Kuruluyor

Diyalog:
Kurdistan Bölge Hükümeti Başbakanı Dr. Behrem Salih beraberindeki bir heyet ile 19 Aralık 2009 tarihinde Tahran'a resmi bir ziyarette bulundu. Heyette Kurdistan Bölge Hükümeti İçişleri Bakanı Kerim Sincari, Ticaret ve Sanayi Bakanı Sinan Çelebi ve Peşmerge Güçleri Sözcüsü Cabbar Yawer'in yanı sıra birçok bölge yöneticisi, akademisyen ve iş adamları yer aldı.

Başbakan Salih, ziyareti çerçevesinde İran Cumhurbaşkanı Mahmut Ahmedinejad, Meclis Başkanı Ali Laricani, Dışişleri Bakanı Menuçehr Mutteki, Ticaret Bakanı Mehdi Hazanferi ve bir çok İranlı üst düzey yetkililerle bir araya geldi. Yapılan görüşmelerde, siyasi, ekonomik ve ticari ilişkilerin güçlendirilmesine vurgu yapılırken, ortak ekonomik ve ticaret komisyonunun kurulması kararı alındı.

Kurdistan Bölge Hükümeti Başbakanı Dr. Behrem Salih, ziyaretinin ilk gününde İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Menuçehr Mutteki ile bir araya geldi. Yaklaşık bir saat süren görüşmede, bölgedeki gelişmeler, Irak'ın genel durumu ve ikili ilişkilerin geliştirilmesi gibi bir çok konu ele alındı.

Başbakan olduktan sonra ilk kez İran'ı ziyaret eden Berhem Salih, temasları kapsamında İran Meclis Başkanı Ali Laricani ile de bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede, Kurdistan Bölge Yönetiminden, İran'a karşı muhtemel herhangi bir eyleme izin vermeyeceklerini belirten Salih, ''Bölge Hükümeti olarak, ikili ilişkilerin geliştirilmesin istiyoruz. Güvenliğin sağlanması Irak için önemli olduğu kadar, İran için de aynı öneme sahiptir. El birliği ile bunun sağlanması gerekir'' şeklinde konuştu.

www.arsivekurd.org

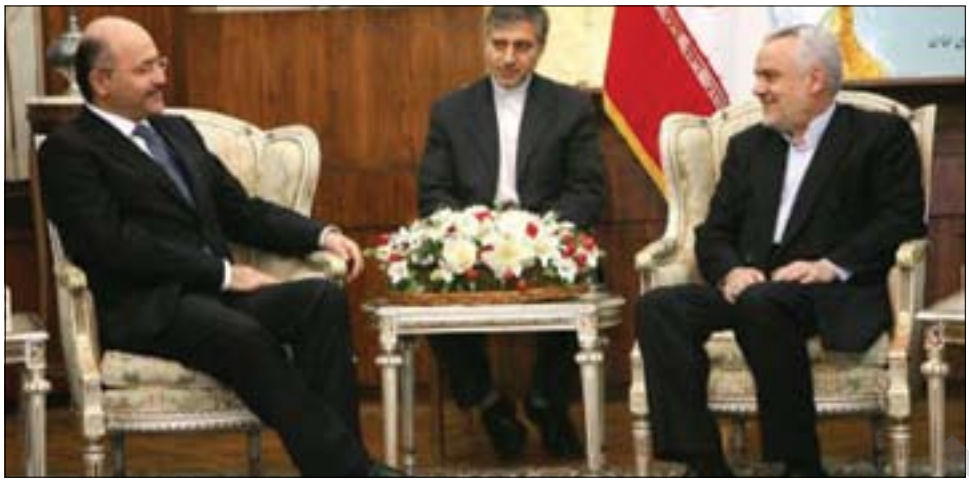

Başbakan Berhem Salih, Irak'ın diğer bölgeleriyle İran arasında yapılan işbirliğinde Kurdistan Bölge Hükümeti ile İran arasındaki ilişkilerin örnek teşkil ettiğini hatırlatarak, ''İran İslam cumhuriyeti ile işbirliğinin geliştirilmesini istiyoruz'' dedi.

İran Meclis Başkanı Ali Laricani ise İran'daki ilmi ve teknoloik gelişmelere değinerek, ''İran, Kurdistan Bölge Yönetiminin gelişme ve kalkınması için gerekli yardımları yapmaya hazırdır'' dedi ve ekledi; ''Özellikle tıp, teknoloji ve havacılık bölümlerinde bölgeden öğrenciler gelip İran üniversitelerinde okuyabilirler'' diye konuştu.

Berhem Salih, ziyareti çerçevesinde İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad ile de bir araya geldi. Görüşmede İran ve Irak ilişkilerinde iyi komşuluk ve kardeşliği temel aldıklarını belirten Salih, iki ülke arasındaki var olan ilişkilerin en üst düzeye çıkarılması gerektiğini vurguladı.

İranlı kaynaklardan edinilen bilgilere göre, Cumhurbaşkanı Ahmedinejad, İran İslam cumhuriyeti'nin bölge halkları arasındaki birlikteliğe destek verdiğini belirti ve bölge ülkeleri arasındaki işbirliği ve diyaloğun oluşması, bölge halklarının ilerleme ve kalkınmasına da yol açacağını söyledi.

Ayrıca Berhem Salih başkanlığındaki Kürt heyeti ile İran Ticaret Bakanı Mehdi Hazanferi arasında yapılan görüşmede, taraflar arasında ortak ekonomik ve ticaret komisyonunun kurulması kararı alındı. Edinilen bilgilere göre Kürt heyeti, muhataplarından İran'nın Kurdistan Bölgesi'ne tarihi geçmiş gıda maddeleri ve kalitesiz malzemelerin gönderilmesine yol verilmemesini istedi.

www.rojavakurdi.org

21 Yıl Ailesini Göremeyen Ali Halepçe'yi Ağlattı

Erbil – Ali ve çocukları kayıp Halepçeli aileler üzerinde yapılan tıbbi araştırma ve DNA testinin açıklanması sırasında hazır bulunanlar arasından bir bayan ayağa kalkarak yüksek bir sesle Allahına şükür ettikten sonra yere yığılıp bayıldı. 21 yıl önce kimyasal silahlar atan Irak Rejimi uçaklarının kükreyen ve inleyen sesleri arasında kalan bu bayan, Ali'nin de diğer onlaraca Halepçeli çocuk gibi annesinden kopmasına neden oldu. Bu olay bir kez daha Halepçe'yi acılı haykırışlara sürükledi; ''Gözlerimin nuru, canım Zımnako'cuğum'' diye haykıran annenin bu gözyaşı dolu feryadı oğlunun bulunmasıyla mutlulukla sonuçlandı. Kocasını ve 4 cocuğunu yitiren annenin umudu kalmamıştı. Ali için yapılan törende fenalaştı. Ama fenalaşması sevinçtendi. Ali annesini kucaklarken, Ali'yi bu güne getiren Fars ailesi de hazır bulunuyordu.

3 gün parmaklarını emerek yaşadı

Kubra Hamid Pur, 1986 yılında İran'nın Horasan bölgesinden gönüllü bir bayan olarak İran'nın Besic Güçleri saflarında yer almaya karar verir. Kubra tam anlamıyla bir kurtarıcıydı ve Allah onu Ali'yi kurtarmak için göndermişti sanki. 60 yaşındaki İsfendyar Hamid Pur, ailenin mutluluk şölenine katılmak için İran'dan gelmişti.

Rudaw gazetesine konuşan Hamid Pur, Ali'nin hikayesini şu ifadelerle dile getiriyor: ''Halepçe'nin kimsal silahlarla bobalanması ardından Besic Güçleri ile Halepçe'ye gelen kız kardeşim olan Kubra, Ali'yi görüyor ve onu kendisiyle götürmeye karar veriyor. Bombalanmadan üç gün sonra Halepçe'de bulunan Kubra'nın kulağına bir çocuk sesi geliyor. Kız kardeşim etrafına bakınca kundağa sarılmış ve parmaklarını emen 1,5 aylık bebeği görür. Aslında Ali'nin hayatta kalması bir mücize idi. Çünkü üç gün boyunca boş bir evde sadece parmaklarını emerek yaşamış.''

Ali annesini gördükten sonra gerçek isminin Zımnako olduğunu anlıyor. Tabiki bu şeyleri bilmiyor ama hiç bir zaman kendisini büyüten annesini (Kubra Hamid Pur) de unutmuyor; ''Kendi öz çocuklarından daha çok beni sevi-

www.rasnakurdi.org

yordu. İran'daki annem bana çok büyük önem veriyordu, beni okuttu ve her zaman güzel elbiseler giydiriyordu.''

Kubra, 3 yıl önce yaşamını yitirmiş ve daha sonra Halepçe'yi görmek için Ali çabalanıyor. İsfendyar; ''Kız kardeşim bizlere Ali'yi kendi çocukları gibi eğittiğini söylerdi. Ona iki isim şeçti, Ali ve Vahid. Daha sonra Ali'yi uygun gördü'' dedi.

Ali Halepçe'yi bir psikoloktan duydu

58 yaşında olan Fatime Hamid Pur, Kubra'nın kız kardeşidir. Ali'yi bir daha görüp görmeyeceğini bilmiyordu ancak onları sürekli ziyaret etmeleri için şart koymuştu. Fatime, kız kardeşinin Ali'nin acı hisetmemesi için gerçek hikayesini öğrenmemesi için uğraştığını belirterek şöyle konuştu: ''Kubra, Ali'nin gerçeği öğrenmesini istemiyordu, acı çekeceğini düşünüyordu. Fakat bir gün kendim psikoloğun yanına gittim ve bana nasihatı şuydu; 6 yaşına geldikten sonra Ali'ye gerçeği söyleyin çünkü daha sonra kendisi bazı şeyleri his eder. Bu öneriden sonra gerçeği Ali'ye açıkladım. Bu öneri olmasaydı Ali şimdi Halepçe'de olmayacaktı. Ama Ali gerçeği öğrendikten sonra da Kubra'nın kendisine vermiş olduğu sevgiden olacak ki ailemizden hiç soğumadı, soğuyamazdı.''

İsfenyar'ın söylediklerini doğrulayan Ali şöyle konuştu: ''Acı va yalnızlık hisetmemem için ailece geziler düzenleyip beni eğlendirmeye çalışıyorlardı.'' Ancak Ali'yi en çok derinden vuran ve üzdüren olay ise Halepçe katliamının görüntülerini televizyonda görmesiydi: ''Kendimi tutamıyordum ve ağlıyordum.''

Belirsizlik Zamanı

Rûdaw gazetesine konuşan Ali, duygularını ve Halepçe'yi görme hasretini şöyle dile getiriyor: ''İranlı annem olan Kubra'nın wefatından sonra Halepçe ve gerçek anne - babamı görmek için uğraştım. Rüyalarımda her zaman bir mucizenin olacağı ve birilerinin bana haber vereceğini görüyordum. Bu hasret ve özlem aniden oluşan bir şey değildi. Her zaman anne va babamı nasıl görebileceğimi düşünüyordum.''

Ali, her zaman birilerinin onun imdadına ulaşacağını bekliyordu. Dr. Şehriyar Hatırî Hollanda'da Kimyasal Silah Mağdurlarının haklarını savunan bir aktivisttir. Ali, Şehriyar ile ilişkiye geçerek hikayesini anlatır. Şehriyar, kendisini yakın bir zamanda Halepçe'ye göndereceği konusunda güvence veriyor. Bu arada Dr. Şehriyar Halepçe Mağdurları Kurumu ve eski Enfal ve Şehit Hizmetleri Bakanı Çınar Saad ile ilişkiye geçiyor. Çınar Saad Tahran'a yaptığı bir ziyarette Ali kendisiyle görüşüyor ve Halepçe'ye ulaşmak için ilk adım atılıyor. Daha sonra Ali'nin bulunduğu haberi basına yansıyınca Halepçe'yi ayağa kaldırıyor. Ali, tıbbi araştırma ve DNA testlerinin sonuçlarını beklerken kalbinin heyecanla çarptığını ve o günden bugüne annesini bulmaları için dua ettiğini söyledi.

Kubra Hamid Pur Halepçe'nin Kimyasal Silahlarla Bombalanmasından 3 Gün Sonra Ali'yi Buldu

İsfendyar Hamid Pur; ''Ali'nin bizden ayrılması her ne kadar ailemizi üzmüş olsada, annesine kavuştuğu için çok mutluyuz'' dedi. Ali'nin annesinin ismi açıklamnadan 5 dakika önce Fadime Hamid orada bulunan ailelere seslenerek: ''Biz Ali'yi büyüttük ve bugünlere getirdik, umarız sizlerde ona göz kulak olursunuz'' diyerek gözyaşlarını tutamadı.

Hüzünlü anlar

Ali için 03.12.2009 tarihli gün yeni bir başlangıçtı. Saat 12:00'da Halepçe Anıtı Konferans Salonunda 21 yıldır çocukları kaybolan bir kaç ailenin karşısında duruyor ve kimileri ellerini kaldırarak Ali'nin kendi oğulları olduğunu ima ediyor. Ali ilk kez gerçek annesinin ismini duyacak. Annesi Halepçe'ye kimyasal silahlar atılmadan bir saat önce yani 16 Mart 1986 yılında bebeğini güzel bir şekilde sararak beşikte yatırıyor.

Karşılama yönetimi, bir kaç defa ailelerden Ali'nin ailesinin kim olduğunun açıklanması sırasında sakin olmalarını istedi. Annesinin Fatime Heme Salih Mahmut olduğu söylenmesiyle, Fatime bayıldı. Ali ağlayarak bayılan annesini kaldırmak için yürüdü ve onu kucaklarken sevinç dolu duygularını şu ifadelerle dile getirdi: ''Kürt olduğum için çok mutluyum.'' Bu dramatik anlar salondaki kalabalığı gözyaşına boğdu. Annesi kendine gelince Ali'yi bağrına basarak; ''Zımnako gözlerimi aydınlattın, oğlum, göz bebeğim benim'' diyordu.

Ali, annesinin gözyaşlarını birazda olsun durdurabildiyse de, yine gözyaşlarında boğulan bir çok aile var ve böyle bir günü bekliyorlar. Çünkü umdukları gibi olmadı, ama yinede sevinçliydiler. Ali'nin gelişi yaraları yeniden açtı ve onlara kaybolan çocukları hatırlattı. Ezilen ve soykırıma uğrayan bir ulusun milyonlarca hikayesinden birisiydi sadece Ali'nin hikayesi.

www.arsivakurd.org

Kurdistan Bölgesi'nde Ziraatın Geliştirilmesi

''Tarıma Elverişli 6 (15) Milyon Donüm Arazi Bulunmaktadır''

''Tarıma Yönelik Program ve Projelerin Olmayışı, Üretemeyen Bir Toplumu Beraberinde Getirdi''

www.navkur.org

Diyalog - Erbil:
Kurdistan Bölgesi'ndeki köyleri yeniden inşa etmeye ve kalkındırmasına 17 yıl yetmedi, ekonomik ambargoyu delmek ve üretken bir topluma geçmek için 6 yıl çok değilmiydi? Politika üreten ve tarımın gelişmesine yönelik programlar yapanlar kimlerdir? Acaba bu soruyu kendilerine sormuşlar mı, Kurdistan'da zirai sektörün felç olmasına neden olan faktör nedir? Ulusal ekonomiden % 60'ı zirai sektöre ayrıldığı bir dönemde, Kurdistan Bögesi'nde tarıma elverişli 6 milyon donüm arazi bulunmaktadır. Kurdistan üretken bir bölgeden, dışarıdan buğday ve un ithal etmeye zorlandı, seksenlerin ilk başlarında Irak'ın % 70-75 civarindaki tüm ulusal ürünleri Kurdistan'ın dört vilayetinde karşılanmaktaydı, bu gün ise buğday ekimi için Kurdistan arazilerinin sadece % 0,003'ünden faydalanmaktadır.

Erbil Vilayetinde 956 köy yeniden inşa edildi
Dr. Kemal Heyat yazmış olduğu ''Zirai Ekomomik'' adlı kitabında şunları söylüyor: ''Seksenler de 600 köy ve 60 bin kişi tütün ekme işleri ve fabrikalarında çalışmıştır, köylerin yeniden inşa edilmesi ardından tütün fabrikalarının olmayışından dolayı bu sayı oldukça azalmış ve tütün sektörü tamamıyla çökmüştür. Tarım ve hayvancılık gibi yerel ürünler yokken Kurdistan arazilerinin % 95î sulak ve 6 milyon hektar civarında merası var. Yerel ürünlerin olmayışı köylerin boşalmasına bağlanabilir, ancak bu gerçeğide gözardı etmemiz mümkün değildir çünkü 1991-2000 yılları arasında sadece Erbil Wilayetinde 956 köy yeniden inşa edildi, Süleymaniye de ise 400 tavuk çiftliği varken, Kurdistan pazarı niçin komşu ve diğer dewletlerin tarihi geçmiş ürünlerinde boğulmuştur, sözkonusu köy ve çiftlikler hiç mi üretemiyorlar? Yoksa pazar ekonoımisi tarım sektörünün gelişmesini mi teşvik etmiyor?

Çiftçiler kendi ürünlerinden faydalanamıyorlar
Ziraatta en iyi teknolojik aletlerin kullanıldığı bir dönemde sermayenin öncülüğünü yapan Amerika da iş gücünün % 20'si zirai sektörde iken, Avrupa da % 12 dir. Edinen bilgilere göre bu sayı Kurdistan bölgesinde % 1 dir. Zirai tesis ve fabrikaların olmayışı çiftçilerin kendi ürünlerini pazara akartarmasındaki en büyük engeldir. 2001-2002 yılları arasında 986 bütçesinden süt, bisküvi, makarna, sirke ve yünün temizlenmesi olmak üzere 7 fabrika bulunmaktaydı, bunların dışında ay çiçeği yağı ve salça fabrikaları da işletiliyordu...

Bireylerin bilinçlenmeleri önemlidir
Bu konulara değinirken şu soruyu sorabiliriz; Gıda fabrikaları sanayisinin akibeti ne durumdadır? Tarım ürünleri olmadan sanayi sektörü ve ticaret gelişebilir mi? Hükümetin bu konudaki eksiklikleri vardır ancak bu gün üretken ve gelişmiş ülkelerin öncülüğünü yapan halklar sadece kendi hükümetlerini mi beklediler, yoksa kendilerini sorgulayıp tüm eleştiri ve yakınmaları geride bırakarak güçlü birey ve üretken mi oldular?! Bu süreci geride bırakmak için ilk planda bireylerin bilinçlenmeleri ve Kurdistan Bölge Hükümetinin ziraat, sanayi ve ticaret bakanlıklarının da sorumluluk üstlenmeleri gerekir.''

www.rizgari.org

Yazar ve Şair Kürt Kadını Gulale Nuri ile söyleşi:

Gerici Toplumlar Töre Kanunlarını Onur Dini Kanunlar Değil

Adına Uygular;

Diyalog: Çoğu zaman söz, bazı olayların düzeyine geldiğinde büyük bir anlam ifade edebilir; bunlardan 'kadınların öldürülmesi', bu sözcüğün somutlaştırılması çok zordur. Bu söz bir kadının yaşamında çabucak yayılabilir; fakat anlamını bulup canlanamaz. Bizim ülkemizin erkek gerçekliğinde kadının öldürülmesi en kolay şeydir ve çoğu zaman bunu toplumsal ve ahlaksal bir örtü ile kapanır. Resmi olarak kanunlaşmayan toplumsal, gelenekçi kurallarla engellenme, doğu toplumlarında çokça rastlanır; bir kadının karşı cinsle ilişki geliştirmesi durumunda en kötü bir biçimde erkeğin gazabına uğrar. Diyalog dergisinde, ruhumuzun derinliklerinde baş gösteren sonu gelmeyen acıların tazelenmesi üzerinde duracağız; namus bahanesiyle öldürülen kadınlar, yani bu insanlık dışı olaylar, Kürt toplumunda yansıması bir kaç sözden öteye gitmemektedir. Bu ölümler sadece arşivlere geçiyor; acaba gün gelip de toplumda bu ölümlerin durması için ahlaki bir sorumluluk ve duyarlılık gelişir mi?

Namusçuluk gibi konuların kökeni üzerine, şair ve yazar Kürt kadını Gulale Nuri ile bir söyleşi hazırladık.

Söyleşi: Şıwan TAVENG

- Doğu toplumlarında namus kavramı ve kadın yaşamı arasında bir tür karışıklığın olduğu görülüyor; yani, aile ve aşiret kendi onurlarını kadında görüyor. Size göre böyle anlaşılmasının sebepleri nelerdir, siz bu sorunu nasıl yorumluyorsunuz?

Gulale Nuri: Iraktaki 'namus kavramı' hakkında diyebilirim ki; yaşanılanların çoğu yanlış. Namus kavramı sadece kadınla ilintili değildir. Yani, bizim toplumda aile ve aşiret onuru, erkeğin cinsel yaşamıyla da ilgilidir. Şimdi diyeceksiniz, nasıl? Aile ve aşiret erkeklerin cinsel yaşamlarına direk el atıyor ve eşcinsel ilişkileri kabul etmiyor; ki aile ve aşiretin o erkekleri utanç kaynakları olarak görmesi bilinen bir şey. Aile ve aşiret, kendisini bu utançtan arındırmak için o erkekleri öldürmede hemfikirdir. O erkekler

www.arsivakurdi.org

(eşcinsel) evlendikten sonra da toplum içinde iyi olmayan erkek olarak bilinen kişilerle cinsel ilişkilenmeye devam ederler; burada sorduğun sorudaki belirlemeyle hemfikir değilim; yani toplum sadece kadını namus olarak görmüyor, erkeğe yaklaşımı da aynı. Genel toplumsal anlamıyla onur; aynı zamanda yalan, hırsızlık gibi kavramları da içine alır; fakat bizim toplumumuzda namus, erkek eksikliklerini kapatmak için kadınla ilişkilendirir. Sizin düşüncenize göre gerçekte bu sorun toplumsal geleneklerden mi kaynaklı yoksa dinsel mi?

Gulale Nuri: Bana göre bizim toplumumuzda ve diğer toplumlardaki namus kavramı bazı özel koşulların sonucu oluşmuş ve nesilden nesile aktarılmıştır, dinin yaratığı bir sonuç değildir; daha çok toplumsal geleneklerle ilintilidir. Örneğin, Hz İsa döneminde Mecdelli Meryem'in taşlanması (recim edilmesi) olayında, Hz İsa: "Sizlerden kim günahsızsa o taşlasın" diyor. Hıristiyanlık dininin temsilcisi olan Hz İsa, bu tür toplumsal cezaları reddettiği açıktır. Kadının yaşamını fahişelikle geçindirdiği öğrenildiğinde, o kadını taşlamak isteyenler her zaman toplumsal geleneklerin temsilcileri olmuşlar. İslam dini de bir dönem her iki cins (dişi ve erkek) için cinselliğe yasaklar ve cezalar getirdi; fakat bu cezalar her iki cins içindi; şimdilerde toplumumuzun yaptığı gibi, İslamiyet demedi kadını öldürün erkeği de serbest bırakın. Bunun yanı sıra İslam dininde zina yapıldığına dair dört şahit gerekiyor bu da kolay bir iş gibi görünmüyor. Dört kişi zinaya şahit olmamışsa kadın da cezalandırılmaz. Niye toplum bu dini yasaları yerine getirmiyor? Bizlerden ailesine dört şahit konusunu açmaya hazır biri var mı? Bırakalım bunu, bazen sadece tek bir söz üzerine kadın öldürülüyor.

Varsayalım ki aşiret reisi gelip kızın babasına kızın zina yapıyor, iddiasında bulundu; eğer baba da şahidiniz yok, en az bir şahidinizin olması gerekir, ki Kur'an dört şahit şart koşuyor derse, düşünün o zaman ne olur. Kur'an mı temel alınır yoksa gelenek mi? Belki babayı da kızın yanında öldürür. Dinler hakkında ayrıntılı bilgim olmasa da, papağan gibi tekrarlayan biri de değilim; fakat aklım var yorumlama gücüm var. Dinler ve çoğu toplumlar hakkında bilgi sahibiyim, benim görüşüme göre mesele, kadının gerici toplum tarafından acı çektirilmesidir. İslam dininden önce kundaktaki kız çocuklar öldürülüyordu. Bence bu eskimiş yasalar eski dönemlerin kalıntılarıdır; hatta ne Hz İsa ne de Hz Muhammed o zihniyeti değiştiremedi. Onca zamana rağmen halen de değişmemiş. Şüphesiz bütün dinlerin şiddet yanlısı grupları vardır. Ben burada Kürt toplumunda bahsetmiyorum; çünkü Kürt toplumu özünde, dini anlamda, kapalı ve şiddet yanlısı değildir, ne kadar namaz kılıp oruç tutsa da komşularına göre açık bir toplumdur. Gerici toplumlar yasalarını onur olarak tanımlar; din değil.

Doğu toplumlarında meydana gelen toplumsal, kültürel, ekonomik değişimler sayesinde; sizce namus ve onur kavramını yeniden tanımlamamız gerekmiyor mu? Eğer yeniden tanımlamamız gerekiyorsa sizin tanımınız nedir, nasıl anlamlandırıyorsunuz?

Gulale Nuri: Şüphesiz toplum büyük değişimler geçirmiş, biz de geriye dönüp Kurdistan'a ve halka bakıp araştırdığımızda görüyoruz ki değişim, insani anlamda olmuş ve anlam kazanmış. Örneğin, insanlar hile ve hırsızlıktan uzak duruyorlar.

Belirli bir dine bağlı olmadan toplumdaki bütün normal insanlar, onurla ilgili belirli bazı konularda hemfikirler. Örneğin, ateist toplumlarda da yalan, nifak, hırsızlık, öldürme ve evlilikte sadakatsizliğe karşılar. Bana göre onur, din adamlarının verdiği kararlar değil; insani ahlaktır. Şiddet yanlısı radikal dinciler, Tanrı adına yasalar çıkarıp Tanrı'nın yerini almak istiyorlar. Tabi ki bu Tanrı'nın yasalarına uygun bir davranış değil; çünkü Tanrı, evrende temel demokratik anlayıştır. Şeytan'ın Tanrı'nın emirlerine karşı geldiğinde; Tanrı Şeytan'a işkence edip,acı çektirip öldürdü mü? Aksine, diyalog kurdu ki niye böyle yapıyor; sonra kendi haline bırakıp mühlet verdi. Hemen cezalandırmadı da. Kur'anda böyle yazılmamış mı? Sadece Şeytan kafaları karıştırıp yanlışa götürmek ister; eğer insan birisiyle anlaşamazsa onu bırakıp başka birisine gidip onunla anlaşmaya çalışır. Anlatmak istediğim toplumsal kurallar zorakidir; dinle şeytanla hiçbir ilişkisi yoktur. Aynı zamanda bu da başka bir günah sayılır ve nifaktır, dinden uzaklaşmadır. Toplum öyle bir oluşum ki sadece herhangi bir gruba uymaz. Bizim toplumuzun da değişmesi için büyük

Birkaç dizeyle Gelale Nuri: Kürt şair ve yazar Gelale Nur Irak'ın Kerkuk kentinde doğdu. Şimdilerde ise Irak ve Rusya arasında mekik düşüyor. İngiliz edebiyatı üzerine "Irak savaşında Amerika ve Yeni Irak şiirinin görülmesi" adıyla yüksek lisans yapmış. İngiliz edebiyatı üzerine doktora yapma hazırlığı içinde. Kürtçe, İngilizce, Arapçanın yanı sıra Rusça da biliyor. Arap diliyle basılmış " üç divanı var.

• Dolfinler uyuduğu zaman, 1999, İspanya
• Bu hırıltıların seninle bir ilgisi yok, 2001, Beyrut
•Sessizliğin takvimi, 2005, Beyrut
Fransanın uluslararsı şiir festivalinde Irağı temsil ediyordu. Bazı şiirleri İngilizce, Fransızca, Çince, Romanca, Almanca ve İtayancaya çevrilmiş.

www.rizgari.org

bir sarsılmaya ihtiyacı var.

Kadınlar üzerindeki baskıları ortadan kaldırabilecek yeni toplumsal forma nasıl ulaşabiliriz?

Gulale Nuri: Ben feminist değilim, kadınlara yapıları kabul etmediğim gibi; erkeklere de karşı değilim. Benim duyarlılığım kadınsal ve insanidir. Kimsenin benim üze-

rimde baskı kurmaması için, duygularımı, düşüncelerimi engelememesi için; kendimi eğitmişim, çok düşünmüş ve okumuşum, kendimi baştan yaratmışım. Bütün kadınlar bunu yapabilir, zor bir iş değil.

Kadınlar bir sistem ya da kurumun gelip de sorunlarını çözeceklerini beklememeliler; her şeyden önce kendi kendilerine düşüncelerini ilerletmeliler ondan sonra insanlardan, yeni formun kabulünü istemeliler. Kadınları kendilerinden korumalıyız. Bizde çoğu kadın, güçlü kadını sevmez, alay eder; çünkü zayıflığı, iktidarsızlığı kanıksamışlar. Kadın bu alışkanlığından sakınmalı. Kadın ne suskun kalsın ve nede erkek savunmasını yapsın? Yeni toplumsal düzeni oluşturmak için, kadın kendisini güçlü kıldırmalı. Benden ya da başkasından, kadınlar için bir şey yapacakları beklentisi içinde olmamalılar.

Onur; insani, toplumsal ve kültürel yüce bir değerdir ve bütün kültürlerde vardır. Onur, kadının bedeninde gizli değil; özgürlük ve insanlığın içinde gizlidir. Kürtlerde onur, toprak ve yurtla değerlendirilir; siz buna nasıl bir anlam biçiyorsunuz?

Gulale Nuri: Ben bir Kürt ailesi ve toplumunun bir üyesi olarak büyüdüm. Daha sonra batıya gittim ve orada yaşıyorum. Bana göre Kürt toplumu onur ve namus sözcüğünü yerinde kullanmıyor. Ben küçükken de şunu çok duymuşumdur; birisi başkasının bir şeyi aşması için yardım ettiğinde, denilirdi ki, o onurlu biridir hatta topluma göre fahişe sayılan kadınlar da asil ve centilmence bir tavır gösterdiğinde denilirdi ki, o onurlu biridir. İnsanlara hile ve zorbalık yapan erkeklere de onursuz denilirdi. Kürt toplumunda onur, söz ve dürüstlüğe bağlıdır. İnanıyorum ki sen de bir Kürt olarak konuşacağım şeylere inanacaksın. Sadece kötü yanlarımızdan bahsetmemeliyiz; güzel kural ve yasalarımızda var onlardan da bahsedip onları savunmalıyız.

Kurdistan'dan ayrılıp Avrupa ülkelerine giden kadınlar, kendileriyle beraber birçok toplumsal sorun ve hastalıkları da götürdü. Size göre Batı ve Doğu geleneklerinin birbiriyle uyuşan yanları nelerdir? Batılıların bu durum karşısındaki bakış açıları nelerdir?

Gulale Nuri: O genel bir sorun değildir. Dediğimiz gibi onurun karakterini birey değil, toplum belirler. İnsan şimdiki zamanı ve geçmişi birbirinden ayıramaz. Bu da bireyin entelektüel, eski toplumsal etkileşimi ve farkındalığına bağlıdır. Şüphesiz bu durum bireyden bireye farklılık gösterir. Bazı kadınlar bu farklılıklarını kullanırlar ta ki kişiliğini ve yerini o toplumda oluşturana kadar kendisini o toplumun kurallarına uydurur. Batının toplumsal kuralları çok iyi bir düzeydedir. Öyle bir duruma karşı tepki duymazlar. Kendi çingenelerine karşı dahi saygılılar! Onlara göre birey, küçük yaşlarda bir çok etkilenmeye çok açık haldeler; ki bu yaşların kişilik oluşumunda büyük bir etkisi vardır. Özgürlüklerini kısıtlamadığın ve yaşayışlarına saygı duyman şartıyla tüm fikirlere, inançlara e yaşayış tarzına saygıları vardır. Diyebilir ki onların bakış açıları daha insancıldır; çünkü ben söylemeyene kadar şimdiye dek kimse bana hangi dinden olduğumu sormamış. Onlardan farklı da olsam daha çok düşünce ve kişiliğe önem veriyorlar.

Kürt Toplumunda Onur (Namus), İhanet Etmeyip Sadık Olmaya Bağlıdır

www.arsiv.kadinlarsitesi.org

Kürdistanın Şakirası, Deşnê

"Toplumdaki gerici bağları kırmak, engelleri yıkmak istiyorum"

Hewlêr – Diyalog:

İlk başlarda Kürdistan TV deki Bê Kontrol (Kontrolsüz) adlı televizyon programıyla, en başarılı programlardan biri olarak adını duyurdu. Bu program Avrupa'da hazırlanıyordu. Daha çok Avrupa Ülkelerinde yerleşmiş olan Kürtlerin yaşamını ele alıyordu; fakat Deşnê'nin bu programda da bir cesaret örneği sergilediği açıktı ve denilebilirki belirli oranda şimdiki Kürt basınında yeni bir sesti. Deşnê, daha sonraları, Kürt müziğinde büyük oranda yeni bir tarz olan "Hela Hop" parçasıyla, şarkıcılığa başladı ve bu şarkıdan

www.arsivakurdi.org

sonra bir albüm çıkardı; bazı kişiler bu tarz şarkıları Kürt Sanatıyla uyuşmayan ilginç, garip bir uğraş olarak adlandırsa da; fakat aynı zamanda bu tarzı Kürt Sanatında yeni olarak adlandırıp, kutlayan da vardı.

Shakira'ya Hayranlık

Deşnê sekiz yaşlarında ailesiyle beraber Kürdistan'dan Hollanda'ya göç etmişler.

Şarkı söylemeden önce, Kürdistan TV de, Bê Kontrol (Kontrolsüz) adında başarılı bir program sunuyordu. Deşnê, bu program hakkında, şunları belirtiyor: "Şarkı söylemeye başlamamda Bê Kontrol programının çok büyük bir etkisi ve katkısı var. Bu sayede insanlara kendime özgü tarzımı tanıtma ve alıştırma imkânım oluştu, böylece niçin böyle söylediğimi anlıyorlar; yani, "kim" olduğum konusu anlaşılır hale geldi. Bu program, Avrupa'daki toplumsal yaşamla ilgiliydi, birkaçı Kürdistan'da yapıldı ve çok kalabalık bir seyirci kitlesi vardı. Tahminlere göre Kürdistan'daki ev hanımlarının yüzde sekseni, aksatmadan, bu programı izliyordu. Deşnê, sahneye şarkı söylemek için olsun ya da bir program sunumu için olsun, hareketsiz göremeyeceğimiz aşikârdır; bu durum önündeki engelleri ve barajları aşmanın farklı bir anlatım biçimidir. Deşnê'nin tarzı bir nevi Kolombiyalı sanatçı, Shakira'nın tarzına yakın görünüyor. Zaten karşılaşanların çoğu, onu Kürdistanın Shakira'sı olarak adlandırıyor. Deşnê Shakira'ya büyük hayranlık duymasını ve onu kendisine en iyi örnek olarak görmesini, şöyle açıklıyor: "Shakira'ya aşırı bir hayranlığım var; ta küçüklüğümden beri şarkılarını dinliyorum. "Kurdistan'ın Skakira'sı" lakabıyla adlandırılmaktan çok onur duyuyorum, çünkü o başarısının zirvesinde ve dünyaca ünlü; fakat ben daha sanatsal yolumun başlarındayım. Shakira'nın hareketlerinden çok faydalanmışım; buna rağmen çabam bu hareketlerin bana özgün olması yönündedir, özellikle şarkılarla birlikte yapılan danslarda" ve belirtiyor: "Küçüklüğümden beri dans ederim. Avrupalıların danslarını iyi takip ettim ve epeyce de yararlandım. Birkaç yıl önce Yunanistan'da dansla ilgili bir ödül aldım. Evde en çok dansa zaman ayırıyorum. Ayrıca "Hêla Hop" klibinin yapım aşamasında klibin Lübnanlı ünlü yönetmeni Fadi Heda-

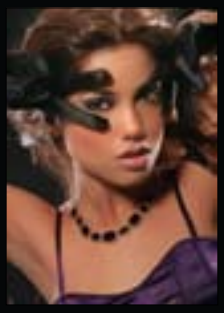

di, bana dans öğretmesi için bir hoca getirme niyetindeydi; fakat benim birkaç dans hareketimi gördükten sonra; yönetmenim, bir dans hocasının da ancak bu kadarını öğretebileceğini ve benim bir dans hocasına ihtiyacımın olmadığına kanaat getirdi."

Eskilerin dogmalarını kırmak ve aynı zamanda eleştiriye açık olmak

Çoğu insana göre bu tarz şarkılar, Kürt müziğiyle uyuşmuyor. Deşnê, bu eleştirilere cevaben: "Ben ise tam da bu eleştiri noktasında bu tarz bir müziğe yöneliyorum; çünkü halkımız, özellikle genç nesiller farklı, yeni müzik ve sanatta gereksinimleri var. Benim istediğim ve çabam o ki toplumumuz için kendime has yeni, ilginç ve denenmemiş bir şey oluşturup sunabilmek; tabi Kürt folklorunu da göz ardı etmeden, ki bu tarz eskinin köhnemiş zincirlerini kırar, bundan dolayı bu tarzda süreklileşmeye karar verdim".

Deşnê, tarzından dolayı kendisine yönetilen eleştirileri çok doğal görüyor; çünkü yeni olan bir şeyin birilerinin hoş görmesi ve birilerinin kızarak karşı çıkması gayet doğaldır; amacım yeni olanı genç olanı alıştırmaktır ve unutmamalıyız ki yaşamın her alanında yenilenmeye ihtiyacımız var, ki dünyanın her yerinde bu böyledir".

İngilizce de şarkı söylemek istiyorum

Deşnê İngilizce ve Hollandacayı çok iyi konuşabildiği halde, ona göre şimdilerde daha çok Kürtçe söylemeyi önemsemeli. Çünkü Kurdistan'ın kendi anadiliyle sanat yapan sanatçılara gereksinimi vardır. Deşnê, bu konuda şunları ifade ediyor: "Şimdilerde sanatımı Kürtçe yapmak istiyorum; fakat ilerde İngilizce de söylemek benim hayalim, hataya yer vermeden, dikkatlice, acale etmeden, yavaş yavaş, planlı bir yol izlenmeli".

Kürdistan'ın Shakira'sı; Helkewt Zahir, Heme Seîd Hesen, Seîd Îbrahîm gibi şair ve müzisyenlerle beraber sanatını sürdürüyor. Deşnê: Bunlar ne istediğimi çok iyi biliyorlar, yani: şarkı yorumuma uygun söz ve müzik hazırlıyorlar ve böylece başarılı olabiliyorum".

Deşnê'nin severek dinlediği sanatçılar: Yabancılardan Beyonce ve Jennifer Lopez; Kürt şarkıcılarından Eyûp Elî, Leyla Fariqî, Heldêr ve Mîra; Araplardan Nansî Ecrem ve Karul Semahe.

www.kurdishstudies.org

"Tewar" Kadın Korosu, Kurdistan Bölgesi ve Türkiye Arasında Sanatsal Alışverişin Oluşmasını İstiyor

www.arsivakurdi.org

Diyalog – Harem Ali: Bir sanat grubu olan Tewar Kadın Korosu, 2007 yılında Kurdistan Kadınlar Birliği tarafından Sülaymaniye Şehrinde kuruldu. Kuruluş amaçları; müzikal sanatta kadın gücünü, yeteneğini ortaya çıkarmak ve dünyaya Kürt sanatını duyurabilmek. Grubun Japon kökenli sanat danışmanı, Komiko Okora dışında grub üyeleri, 19 Kürt kadın sanatçısından oluşuyor.

Tewar Kadın Korosu, şimdiye kadar çok sayıda sanatsal etkinlik düzenledi. 2007'nin Kasım ayında Süleymaniye'den başlayarak Hewlêr ve Kurdistan'nın diğer il ve ilçelerinde büyük konser etkinlikleri düzenledi. Ayrıca 2008'in Kasım ayında Avusturalya'nın Başkent'i Viyana'da uluslar arası "Viya music" festivaline katıldı ve festivalde en iyi dördüncü grup seçildi. Şimdilerde ise Avrupa'da düzenlenecek birkaç festivaline katılım hazırlığı içindeler.

Tewar Kadın Korosu'nun "Diyalog Dergisi"nde yayınlanılan röportajına göre: "Grubtaki bütün üyelerinin umudu, bir gün Türkiye'de bir sanat festivalinde özellikle Diyarbekir ve İstanbul'da konser vermek. Kürt ve Türk halkının kültürel, sanatsal etkileşim ve alışverişini önemli ve gerekli buluyoruz. Çünkü Türkiye ve Kurdistan Bölgesi arasında ne kadar erken sanatsal, kültürel bazı çalışmalara başlarsak; Kürt ve Türk halkının iyi ve dostane ilişkilerinin gelişimini o kadar çabuk sağlayıp derinleştirebiliriz".

www.arsivkurdi.org

Kürt Sanatçı Narin Feqê:

Toplumların Gelişmesi Kadın-Erkek Arasındaki Eşitliğe Bağlıdır

Erbil: Şimdiye kadar sadece bir albüm çıkaran Narin Feqê, kendisine özgü güzel sesi ve müziğe bir kadın sanatçı olarak Kürt müziği dinleyicilerini kendisine hayran bırakmasını sağlayabilmiştir. Çünkü Folklorik tarzda şarkı söylemesi ölümsüz Kürt sanatçılarını hatırlatmaktadır.
Narin Feqê, bu söyleşide, Kürt sanatını bir çok yönüyle değerlendirirken daha çok kadın penceresinden bakıyor.

Söyleşi: Halil Bileyi

Narîn Feqê, yaşamı ve Avrupa'ya gidişi konusunda şunlara değiniyor: ''Ben Batı Kurdistan'nın Qamışlo'ya yakın olan Dêrika Hemko'da dünyaya geldim. 1991 yılından bu yana ailem ile beraber Kurdistan'dan İsveç'in Başkenti, Stokholm'a, yerleştik. Ben sanatı seven bir ailede doğdum, babam, Cudi Feqê'nin, kendisi de Muhammed Arif Cıziri ve Hasan Cıziri gibi büyük Kürt ozanlarına eşlik etmiştir. 1999 yılında İskandinavya'da tek müzik okulu olan Müzik Kültürü Okulunda, ses ve müzik eğitimini aldım ve halen sanatımı geliştirmeye çalışıyorum.''

İsveç'te üniversiteye giderken hiç bir zorlukla karşılaşmadığını ifade eden, Narîn Feqê, şunları söyledi; ''Hiç bir sorunla karşılaşmadım, çünkü İsveççeyi çok güzel konuşuyorum ve İngilizcem de fena değil. Ayrıca ben küçük yaşlarda İsveç'e geldim; buranın sistem ve kültürünü iyi bir şekilde öğrendim.''

Yıllardır ailesi ile beraber Avrupa'da yaşayan Feqê, sanatsal çalışmalarda bir kadın sanatçı için, Avrupa ve Kurdistan arasındaki farkı şu şekilde izah ediyor:

''Kuşkusuz sanatsal çalışmalarda bir sanatçı için ülkesi en uygun yerdir. Sadece sanat için değil, diğer tüm meslek alanları için de bu böyledir. Çünkü kendi ülkende acı ve mutlulukları hissederek şarkı söyliyebilirsin. Ayrıca burada dost ve hayranlarının içinde olmak daha büyük bir değer ve anlam ifade ediyor. Kürdistan'da çok değerli şair, müzisyen ve söz yazarları var; fakat Avrupa'da yaşayan Kürt şarkıcılar bunlara rahatlıkla ulaşamayabiliyorlar.''

Kadınlara özgü şarkılarda gerekli söz ve bestelerin olmayışı, kadın sanatçıların en çok şikayetçi oldukları konudur; kendisi de böyle bir sorunla karşılaşıp karşılaşmadığı sorusuna, Narin Feqê şöyle yanıtlıyor:

''Eğer yeni CD'mden bahsedersek, bir sanatçı başarılı ve güzel bir sanat sergileyebiliyorsa şair, besteci ve müzisyenler kendi eserlerinin tanıtımı için de olsa, şarkıcıları arıyacaklardır; aynı zamanda söz ve müzik sanatçının düzeyi ile ilgili bir konudur.''

Türk ve Arap müzisyenlerini aratmayacak düzeyde başarılı Kürt müzisyenler var; ancak kendi çalışmaları için Kürt şarkıcıları Türkiye'yi tercih ediyorlar. Narin Feqê bu

www.arsivalkurd.org

konuya da açıklık getiriyor:
‘’Sanatçı, kendi çalışmalarını nasıl ve nerede yapacağı konusunda özgürdür. Nerede, nasıl ve hangi stüdyoda yaptığı benim için hiç önemli değil, benim için önemli olan yaptığı müzikte Kürt ruhunu yansıtmasıdır. Nalînek Tê Guhê Min (Kulağıma Bir İnilti Geliyor) adlı stranımı İsveç stüdyolarında kaydettim; müzisyenler Kürt ve İsveçliydiler. Ama dinlediğinde Kürt kültür ruhunu taşıdığını hissedebilirsin. Bunun negatif ve pozitif yanları vardır. Kurdistan’da çok güzel şeyler üretmek istiyen başarılı müzisyenlerimiz var. Tabii ki diğer ülkelerdeki sanatçılar gibi sanatçılarımızda çalışmalarını kendi ülkelerinde yapsalar daha iyi olur. Yeni CD mi Qamışlo’daki Kürt müzisyenlerle beraber yaptık”.

Üniversiteyi bitirdikten sonra İsveç’teki bir bankada çalışan Narin Feqê, çalışmanın hayatın bir parçası olduğunu belirtti ve konuşmasını şöyle sürdürdü: ‘’Okuldan dolayı belli bir süre sanattan uzak kaldım ve ikinci CD’min ertelenmesine de neden oldu. Okulumu bitirdiğim için pişman değilim ve şimdilerde çalışıyorum. İki tarafta da başarılı olabilirsem benim için gurur vericidir. Sanat ve iş konusuna gelince, ikisini de seçiyorum. Şu anda izinliyim ve sadece sanatımla uğraşıyorum, zamanımın büyük bir bölümünü sanata ayırmışım. Benim amacım güzel bir klip ve başarılı bir konser vermektir. Okumanın sanattan önce geldiğini söyleyemem çünkü ikisini de seviyorum. İkisinin arasında bir denge kurup hiç birini diğerine feda etmek istemiyorum.’’

Basında pek fazla görülmeyen Narîn Feqê, öğrenci olduğu dönemde hem basın ve hem de sanattan uzak kaldığını söylüyor ve ekliyor: ‘’Şu anda okulu bitirdim ve daha fazla zamanım var. Kısa bir sürede çıkacak olan yeni albümün çalışmaları için bir süredir Kurdistan’dayım. İki klipin çekimleri tamamlanmış ve üçüncüsüyle uğraşıyoruz. İşlerim biter bitmez bu günlerde İsveç’e döneceğim. Daha sonra tekrar Kurdistan’a döneceğim. Yeni CD’im çıktığında bir basın toplantısı düzenlemeyi planlıyorum. Görüldüğü gibi basında görünmemenin tek nedeni okul ve iş hayatımdı.’’

Köklü yabancı sanatlardan özellikle Türk, Arap ve Fars sanatından yararlanma konusuna da değinen Narin Feqê şunları kaydetti: ‘’Bence güzel bir sesde köklü çalışmalar için teknîk ve folklorun gözardı edilmemesi gerekir. Sanatçının yeni ve modern şarkı söylemesi gayet doğaldır; yalnız Kürt dil kültür ruhunu vermek şartıyla, folklorik Kürt müziğinin korunması için bunlara dikkat edilmelidir. Bir çok sanatçı klasik ve yabancı müzikten yararlanıyor. Arap ve Türk sanatı konusuna gelince abartmışız gibime geliyor. Bu kadarda gündeme getirmemize gerek yok diye düşünüyorum. Klasik müzik yada Türk ve Arap müziğinden yararlanmamız doğaldır. Şarkı doğalılığını ve özünü koruduğu sürece fazla kurcalamamıza gerek yok.’’

Kadın sanatçılara özgün sözlerin bulunmaması konusu ve karşılaştıkları zorluklara da değinen Feqê, konuşmasını şöyle bitirdi: ‘’Her sanatçının toplumsal ve kendisine özgün bir kültürü, tarzı vardır. İnsan kendi evinde dinlediği bir sesin ve tarzın etkisinde kalabilir ve buna göre kendine has bir yol seçerek devam edebilir. Bu konu söz yazarına bağlıdır; eğer sanatçıyı yakından tanıyor ve kişiliği hakkında bilgi sahibi ise o zaman sanatçı kendisinden bu veya şu tarzda bir şarkı istiyorum diyebilir. Aşk şarkılarını ille de bir erkek için söyleyeceksin diye bir şart yok. Anne, baba, çocuk ve ülken içinde söyleyebilirsin. Bu sanatçı ve şair arasındaki ilişkiye bağlıdır. Örneğin, Hêvi (Umut) şarkısını Kürt kadını için söylemek istedim.’’

www.asiyakurd.org

Yöresel Kürt kıyafetlerine ilgi büyüyor

Mirhac Mistefa – Erbil

Başta Kürdistanlı ve diğer halk kadınlarının son yıllarda geleneksel kıyafetlere olan ilginin artması dünya tekstil sektöründe dikkat çekiyor. Erbil de ki yöresel Kürt kıyafetleri üreten esnafa göre Kürt halkı elde ettiği özgürlük ile beraber yeniden kendi kültürünü zirveye taşımaya başladı.

Irak ta yıllardır diktatör baas rejimi altında yaşanan tüm inkar ve asimilasyon politikalarına rağmen Güneyli Kürtler kendi kültürlerine daha çok sahip çıkıyor. Bunun en iyi örneği özellikle Kürt yöresel kıyafetlerine olan ilginin geçmiş yıllara oranla zirveye tırmanması ve yavaş yavaş ev dikimhanelerinden sanayileşmeye dogru yol alıyor.

Kürtlerin ulusal kıyafetleri olarak bilinen Cilubergen Kurdi her ne kadar bir dönem asimilasyon politikalarına karşı dirense de önemini hiçbir zaman yitirmedi. Erbil de yöresel Kürt kıyafeti üreten Beyrut dikimhanesi işletmecisi ve modelisti Esed Bezaza göre son dönemlerde Kürt kıyafetlerinde yeni modellerin üretilmesi ile Kürdistan lı ve diğer kadınların da yöresel kıyafet giyme alışkanlığı artıyor. Kutlama tören ve özel günlerde giyilen yöresel Kürt kıyafeti, ve özellikle Newroz da ve düğünler de görmeye alıştığımız Cilubergen Kurdi günlük hayatta da sık sık kullanılmaya başlandı. Önceleri sadece yaşlıların ve çok özel günlerde giyilen kıyafetler günümüzde genç kadınların ve Kürdistana ziyaret amacı ile gelen turistlerin de öncelikli tercihi durumda olmuş.

Bu durum Erbil ve Kürdistanın diğer kentlerinde yöresel kıyafet üreten işyerlerinin artmasına ve gelişmesine de neden oldu. Erbil de 2003 yılında diktator baas rejiminin yıkılması ile beraber önceden evlerde sadece kadınların ürettiği yöresel kıyafet şimdi sayıları gittikçe artan yöresel kıyafet üreticilerinin sayısı bugün yüzlere ve sanayileşmeye doğru ulaşmış durumda. Güney Kürdistan pazarının vitrinlerini rengarenk yöresel Kürt kıyafetleri süslüyor.

Ev işletmecıliğinden sanayileşmeye

Kürdistanın başkenti Erbil de 13 yıldır yöresel kıyafeti üreten Esed Bezaz bu durumu özgürlüğün bir parçası olarak görüyor ve Kürtlerin dünya kültürün de yer almasının bir başlangıcı olarak değerlendiriyor. Diktatör Baas rejimi

www.yekurdi.org

altında yasaklama ve baskılar nedeniyle Kürtlerin kendi kültüründen zorla koparılmaya çalışıldığını belirten Bezaz, Büyük asimilasyon politikarına karşı yöresel Kürt kıyafetlerinin ihtişamı bu yasak ve baskılar karşısında direndiğini ve elde edilen özgürlük sayesinde yeniden zirveye tırmandığını söylüyor. Bezaz evet dikta rejimi Kürtleri temelden yok etme amacında idi ve aynı zamanda Kürt kültürü de bu baskıdan nasibini aldı ve uzun bir dönem duraklama dönemi yaşadı. Ancak özgürlük döneminden sonra Kürtler kendi kültürüne sahip çıktı ve kültürünü her gün daha fazla geliştiriyor. Bu kıyafetler Kürtlerin ulusal kıyafetleri, her millet kendi kültürü ve dili ile vardır. Bu çerçeve de kıyafetler halkımızın önemli sembolleri arasında yer alıyor. Eskiden sadece bu kıyafetler evler de kadınlar tarafından üretiliyordu. Kendim 2006 yılında bu işe başladığım da ilk kadın kıyafetleri diken erkek idim. Fakat şimdi Erbil pazarında bu işi yapan kadın erkek karışık yüzlerce dikimhane işletmesi ile karşılamak mümkün. Ben şuan daha çok model üzerinde çalışıyorum ve ayda yaklaşık olarak on yeni modelin dizaynını yapıyorum. Elbetteki bu yeni dizayn ve modelleri kadınların isteği doğrultusunda ve orjinalitesini yitirmemek kaydı ile güncel hayatta da kullanılabilecek modeller üretiyoruz. Önceleri çok parçadan oluşan kıyafet günlük yaşamda pek kullanışlı değildi fakat şimdi yeni üretilen modeller ile kadınlar iş yaşamında da bu kıyafetleri rahat bir şekilde kullanabiliyorlar. Sanırım başarımızın sırrı arz ve talebe göre yaptığımız ürettimden kaynaklanıyor. Şuan yakın bir dönem de önce Erbil de büyük bir defile ile yöresel Kürt kıyafetlerini tanıtımı üzerinde çalışmaktayız ve ondan sonraki aşama da dünyanın bazı önemli kentlerinde bu defile ağını geliştirmeyi düşünüyoruz. Her yıl Avrupanın çeşitli kentlerinde yöresel Kürt kıyafetleri defileleri çeşitli kültürel dernegler aracılığı ile yapılmakta

www.kurdishstudies.org

ancak biz kısa dönemde bir üretici olarak bu defilelere hız vermeyi amaçlıyoruz. Aynı zamanda bu işi sanayileşme çalışmalarımızda yoğun olarak devam etmektedir.” Dedi.

Cılubergen Kurdi neden ilgi odağı oldu?

Bezaz dan aldığımız bilgilere göre Kürdistanın en ufak kenti bile onlarca değişik modele ve dizayna sahip. Bezaz yöresel kıyafet konusun da Kürtlerin en zengin halklarından biri olduğuna dikkat çekiyor. Bezaz Kürdistanın sadece üç kentini(Erbil, Suleymaniye ve Dıhok) örnek alıdığımız da karşımıza yüzlerce değişik yöresel kıyafet modeli çıkmaktadır. Aynı zaman da büyük Kurdistanı yani her dört parçaya baktığımız da bu zenginliği açık bir şekilde görmüş oluruz. İletişim ve ulaşım alanında gelişen dünya sayesinde bu kıyafetler artık sadece Kürdistan da giyilmiyor. Avrupa da yaşayan Kürtler ve Kürdistana ziyarete gelen turistler ve önemli Arap ülkeri de bu kıyafetlerin en önemli dış alıcılarını oluşturuyor. Özellikle 2003 yılında Amerikalıların ve diğer yabancıların Kürdistana gelmeleri ile beraber yöresel kıyafetleri satışında altın bir dönem yaşandı. Özellikle kendi ülkelerine gittikten sonra bile internet üzerinde siparişlerini almaya ve satışlarımızı yapmaya devam ediyoruz.

Yöresel Kürt kıyafetlerinin sırrı

Çoğu kadınların ve modelistlerin merak ettiği bir diğer konuda yöresel Kürt kıyafetlerinin sırrıdır. Bu konuda Beyrut Tekstilin modelisti Esed Bezaz şu bilgileri verdi: Elbetteki bu kıyafetlerin en önemli özelliklerinden biri rengarenk ve canlı renklere sahip olması. Canlı renkler insanın içini ısıtır ruhunu ferahlatır. Yine üzerinde bulunan parlak takılar sayesinde bir kıvılcım oluşturmakta. Kilolu kadınların kilo sorunu kolay bir şekilde yok etmekte, aynı zaman da kısa boylu kadınları uzun boylu olarak göstermektedir. Kısacası yöresel Kürt kıyafetleri giyen bir kadının psikolojik sorunlarını yok etmekte ve ona özel bir kendine güven gücü yaratmaktadır.

Cılubergen Kurdi ile gecenin ilgi odağı oldum

Geçen yaz tatilin de Kürdistana ziyaret amacı ile gelen, Fransa da Ingilizce bölümü öğrencisi Cwan Snrech de yöresel Kürt kıyafeti konusunda şunları dile getirdi: Benim annem Kürt babam Fransız ancak bütün yaşamımı Fransa da geçirmedim. Yaklaşık olarak 6 yıl Vietnam ve Kenya da yaşadım. Alan ve Roman adında iki kardeşim var. Annem 17 yaşından beri çeşitli nedenlerden dolayı Kürdistan ve Iraq tan ayrılmış maalesef çok uzun bir dönem Kürdistana gidemiyorduk. Ancak ilk olarak geldiğim bu yaz tatilinde doğrusu hayalımden pek te uzak şeyler yaşamadım ve gerçekten harika ve unutamayacağım bir gezi yaşadım. Coğrafyası ve insanların misafirperverliği ve sıcak yaklaşımları ile mükemmel bir tatil yaşadım. Kürdistan da kaldığım dönem içinde günlük yaşamda kullanılan çeşitli Kürtçe kelimeler bile öğrenmeye başladım.

Yöresel Kürt kıyafetlerini ilk gördüğüm de ihtişamı ve çekiciliği karşısında çok etkilendim. Benim kıyafetim gök mavisi renginde, renkleri çok canlı ve parlak. Giymeden önce bile kıyafetime ilk baktığımda çok mutlu oldum. İlk giydiğim de kıyafetim tam olarak üzerime oturmuştu ve bundan dolayı kendimi rahat ve çok mutlu hissettim. Elbetteki giydiğim de Kürdistana yaptığımız yaz gezisini anımsadım. Kıyafetimin uzun kolları ve boy uzunluğu çok ilgi çekici, parlak ve muhteşemdi. Yine kıyafetin üstüne giydiğim yelek bütün ihtişamını tamamlamıştı. Elbetteki arkadaşlarım beni bu kıyafet ile görmeye alışmamışlardı ve ilk gördüklerinde çok şaşırmış ve şoke olmuşlardı. Bu kıyafet karşısında hayranlıklarını gizliyemiyorlardı. Kısa bir süre sonra kıyafetin güzelliği ve mükemmelliğini anlatmaya ve durmadan kıyafet, Kürtler ve Kürdistan üzerine bana sorular sormaya başladılar. Mesela bütün Kürt kadınları bu kıyafetleri giyermi? Neden bu kıyafetin kolları uzun? Kürt erkekleri nasıl giyiniyor? Bu da bana bir fırsat verdi ki Kürtler ve Kürdistan folkloru üzerine ve Kürdistana yaptığım seyahat ile ilgili anılarımı onlar ile paylaştım. Birinci ayda yeni yıl kutlamaları var ve büyük bir parti de tekrar bu kıyafetimi giyeceğim. Bundan çok eminim ki tekrar ilgi kaynağı ve Kürdistan ile ilgili soru yağmuruna tutulacağım. Bu da bana büyük bir fırsat verecekki Kürdistan üzerine anılarımı paylaşacağım. Çok mutluyum çünkü bu kıyafetler ile kendimi çok güzel ve çekici hissediyorum. Aynı zamanda bana büyük bir güven kaynağı yaratıyor.

www.sirsiyakurdi.org